

Tütünsüz hayatı – sen özün yarat!

Sağlam hayatı terzi seç!

HEKAYƏLƏRDƏ

HƏYATIMIZI
SAĞLAM
YAŞAYAQ /

HƏYATIMIZI
SAGŁAM
YAŞAYAQ /

(Hekayələr toplusu)

Layihə rəhbəri: **Q. Haqverdiyev**

Redaktor: **L. Quliyeva**

Həyatımızı sağlam yaşayaq (*hekayələr*),
Bakı, 2024, 44 səhifə

Azərbaycan yazıçılarının hekayələrinin toplandığı bu kitabda narkomaniyanın acı nəticələri, ağır fəsadları təsvir olunub. Hekayələrdə hər kəsə sağlam həyat tərzi seçmək, zərərləri vərdişlərdən uzaq olmaq tövsiyə edilir.

Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi tərəfindən nəşr olunan bu toplu geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulub.

Qəhrəman Haqverdiyev

Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və
İslahatlar Mərkəzinin direktoru

Əziz oxucu, bu kitab

Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi ilə Azərbaycan Yazarlar Birliyinin "Ulduz" jurnalının birgə əməkdaşlığı nəticəsində həyata keçirilən "Narkomaniyaya YOX deyək!" hekayə müsabiqəsinin yekunudur. Size təqdim olunan hekayələr sağlamlığın qorunmasının vacibliyini göstərən və zərərlı vərdişlərə qarşı cəmiyyətin hər bir üzvünün töhfə verməsinin əhəmiyyətini izah edən əsas məqamları vurğulayır.

Sağlamlıq insan həyatının ən qiymətli sərvətidir və onun qorunması hər bir fərd üçün əsas prioritet olmalıdır. "Sağlamlıq yalnız xəstəliyin olmaması deyil, həm də tam fiziki, ruhi və sosial rifah halıdır." Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) bu aforizmi sağlamlığın qorunmasının insan həyatında nə qədər vacib olduğunu bir daha diqqətə çatdırır. Sağlamlıq cəmiyyətin davamlı inkişafının əsasıdır və hər bir fərdin bu rifaha nail olması ümumi rifahın təməlini təşkil edir.

Mövcud statistik məlumatlar göstərir ki, narkotik asılılığı, tütün və alkoqol istifadəsi kimi zərərlı vərdişlər dünyada milyonlarla insanın həyatını təhlükəyə atır. ÜST-nin məlumatına görə, hər il tütünçəkmə səbəbindən təxminən 8 milyon insan dünyasını dəyişir. Bu, hər il 8 milyondan çox ailənin əzizlərini itirməsi, bir çoxunun xəstəliklərə qarşı çətin mübarizə aparması deməkdir. Üstəlik, tütün istifadəsi ürək-damar sistemi xəstəlikləri, xüsusən ağıcyər xərçəngi və digər onkoloji xəstəliklər, şəkərli diabet və xroniki tənəffüs xəstəliklərinin əsas səbəblərindən biridir.

Alkoqol istifadəsi hər il 3 milyon insanın ölümüne səbəb olur, bu ölümlərin bir çoxu yol-nəqliyyat qəzaları, zorakılıq hadisələri və müxtəlif xroniki xəstəliklər nəticəsində baş verir.

Narkomaniyanın fəsadları isə, daha ağır, daha təhlükəlidir. Narkotik maddələrdən istifadə həm fərdin, həm də cəmiyyətin rifahına ciddi ziyan vurur, insanın psixoloji və fiziki sağlamlığını məhv edir. Bu sahədə aparılan

elmi araştırmalar narkotik maddələrin beyinə olan dağıdıcı təsirini, eyni zamanda istifadəçilərdə depressiya, aqressivlik və müxtəlif psixi pozuntular yaratdığını sübut edir.

Bu zərərli vərdişlərdən qorunmaq üçün səhiyyə işçiləri tərəfindən paytaxtda və regionlarımızda müxtəlif maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirilir, ictimai səhiyyə mütəxəssisləri fəal təbliğat aparırlar. Maarifləndirmə tədbirləri bizim Mərkəzin əsas fəaliyyət istiqamətlərindən birini təşkil edir və əməkdaşlarımız sözün əsl mənasında yorulmadan, böyük əzmkarlıqla təşviqat aparır, əhali arasında sağlam həyat tərzini təbliğ edir, davranışları dəyişməklə xəstəliklərin əsas risk amillərinin qarşısını almaq üçün müvafiq tövsiyələr verirlər. Biz sosial şəbəkələrdə də aktiv təbliğat aparır, zərərli vərdişlərin sağlamlığa təhlükəli təsir etdiyini vurğulayır, xüsusən gənc nəslə düzgün yönəltməyə çalışırıq, güclü aludəcilik yaranan bu vərdişlərdən uzaq olmağa çağırırıq!..

Bizim www.isim.az rəsmi sayta daxil olaraq, bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərə, maarifləndirici nəşrlər, o cümlədən mobil tətbiqlərlə tanış olmaq mümkündür. Əlbəttə, maarifləndirmə və məlumatlandırma çox əhəmiyyətlidir və onlar əhali arasında yayılır, öz təsirini göstərir. Lakin yalnız səhiyyə işçiləri və ya ayrı-ayrı qurumlar tərəfindən aparılan təşviqat tədbirləri yetərli deyil. Cəmiyyətin bütün təbəqələri bu məsuliyyəti öz üzərinə götürməlidir. Uinston Çörçillin "Cəmiyyətin sağlamlığı – öz üzərinə götürdüyü məsuliyyətin dərəcəsi ilə ölçülür" sözləri bu ehtiyacı gözəl ifadə edir. Maarifləndirmə, təbliğat və təşviqat tədbirlərində bizimlə – səhiyyə işçiləri ilə yanaşı, həm də ədəbiyyat və mədəniyyət xadimlərinin, tanınmış insanların, müəllimlərin rolü böyükdür. Onlar cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinə daha tez nüfuz etmək, geniş auditoriyaya təsir göstərmək qabiliyyətinə malikdirlər.

İctimaiyyətin dəstəyi ilə sağlamlıqla bağlı təbliğat daha güclü və təsirli olur. Müxtəlif elmi araştırmalar göstərir ki, tütün və alkoqol əleyhinə aparılan kütləvi təbliğat kampaniyaları bu zərərli vərdişlərin istifadəsini ciddi şəkildə azaldır. ABŞ-da aparılan araşdırmlardan birində qeyd olunur ki, sosial reklamların 3-4 il davamlı verilməsi tütün istifadəsini 20%-ə qədər azalda bilər. Bu kampaniyalar nəinki zərərli vərdişlərin qarşısını almağa, eyni zamanda sağlam həyat tərzini təşviq etməyə kömək edir.

"Sağlam bir insan, öz ailəsi və cəmiyyəti üçün dəyərli bir investisiyadır" – müasir dövrdə bu fikri də vurğulamaq yerinə düşər. Bu cür təbliğat fəaliyyətləri sağlam həyat tərzinin normal hal kimi qəbul edilməsinə, gələcək nəsillərin sağlam həyat tərzini mənimseməsinə gətirib çıxarıır.

Nəticə olaraq bir daha vurğulayırıq ki,
hər kəs öz davranışını və fəal mövqeyi ilə sağlam cəmiyyətin qurulmasına
kömək edə, müstəqil Azərbaycan dövlətimizin inkişafı, xalqımızın işiqlı
sabahı naminə bu gün görülən işlərə töhfə verə bilər. Unutmayaq ki,
sağlamlıq yalnız bir fərdin deyil, həm də xalqın varlığı, inkişafı və
gələcəyidir. Bu kitabda verilən nümunələr, bədii dillə verilən tövsiyələr,
yazıcıların səsləndirdiyi sosial çağırışlar hər bir oxucunu sağlam həyata
doğru ilhamlandırmış məqsədi daşıyır, sağlamlığın əsaslarını və sosial
məsuliyyəti vurgulayır, hər birimizə sağlamlığın ən dəyərli sərvət olduğunu
bir daha xatırladır.

**Mən bu müsabiqədə iştirak edən bütün yaradıcı insanlara, dəyərli
yazıcılarımıza təşəkkür edir, azad və gözəl Azərbaycan dövlətimizin
hər bir vətəndaşına, hər bir oxucuya cansağlığı, uzun ömür, qurub-
yaratmaq eşqi, xoşbəxt sabahlar arzu edirəm.**

Azər Qismət

DÖNÜŞ

Gözlərini açanda gördü ki, parkda ağacın altında skamyada oturub. Nə qədər çalışsa da, bura necə gəldiyini xatırlaya bilmədi. Başında küt ağrıya bənzər burulğan dövrə vurur, bütün bədəni ağırlaşmışdı.

Birtəhər ayağa qalxıb evlərinə doğru addımladı. Qəribədir, yol həmin yol, ancaq ətraf fərqli idi. Buradan dünən keçdiyini dəqiq xatırlayırdı. Ancaq bu hündür bina bir gecədə tikilə bilməzdi axı. Addımlarını yeyinlədib evə tələsdi. Daha ətrafa baxmırıd ki, qorxu hissi onu tam əsərətinə almasın. Ona elə gəldi ki, onu bu anlaşılmazlıqdan anası xilas edə bilər.

Yaşadığı binanın qabağında dayandı. Özünü inandırmağa çalışdı ki, qapının rəngi həmişə mavi olub. Keçən il atası ilə birgə əkdiyi tut ağacı da bircə günə bütün həyatə kölgə sala bilib.

Əlləri əsə-əsə qapının zəngini basdı. Qapı açıldı, ancaq onu kimin açdığı görünmədi. Eləcə açıldı, vəssalam. Ayaqqabısını çıxara-çıxara düşündü ki, bu gün niyə evə gec gəlməsinə səbəb tapmalıdır. Gödəkçəni çıxardı. Amma nəyə görə nə atası, nə anası yaxınlaşış soruştmadı ki, bu nə vaxtin gəlməyidir. Üçüncü gün idi ki, evə gec gələndə az qala üstünə şığıyır, harda olduğunu soruşturdu.

Cox qəribədir, bayaqdan mənzilə girib, amma kimsə üstünə gəlmir. Elə mətbəxdə səhbət edirlər. Barmaqlarının ucu ilə otağına keçdi ki, onun nə vaxt gəldiyini bilməsinlər. Soruşsalar, desin ki, “çoxdan gəlmışəm ki”. Onlar da düşünsünlər ki, “yazlıq uşaqq çoxdan gəlib, biz də düşmüşük üstünə”.

Otağının qapısını açmaq istədi. Qəribədir, qapıdan onun fotosu asılmışdı. Üstünə də qara lent sarılmışdı. “Əcəb zarafatdır”, - deyə gülümsəyib içəri keçdi. İşığı yandırmadı, çıqqılıtiya tez gələrlər. Elə uzansın, üzünü də divara çevirsin. Guya yatıb. Köynəyini çıxara-çıxara pəncərədən bayırə baxdı. Uca-uca binaların işıqları sayışındı. Sağ tərəfdə stadion da tikilmişdi. Deyəsən, “Qarabağ-Neftçi” oyunu gedirdi. Tamaşaçılar qısqırır, şeypur səsi lap zəhləsini tökürdü. “Yox, üzümü divara çevirib özümü yatmışlığa vurum”. Uzandı. Üzünü də divara çevirirdi. Birdən qəfildən qalxıb pəncərədən bayırə baxdı. Axşamüstü üç mahallə aralıda yaşayan Şahinlə görüşməyə gedəndə, dar cığırдан keçmişdi. Beş saatın içində binalar hardan tikildi? Hələ stadion iki ilə tikilərdi, bəlkə də üç aya, amma daha beş saata yox da.

Yenə uzandı. Ayağına nəsə dəyir, rahat uzana bilmirdi. Telefonun işığını yandırıb baxdı. Çarpayının ucunda qara qutu qoyulmuşdu. Açıdı. İçində paltaları, birinci sinifdə yazdığı əyrü-üyrü hərflər. Həyəcanlandı. Otağı telefon işığı ilə nəzərdən keçirdi. Divarlara uşaqlıq və yeniyetməlik şəkilləri vurulmuşdu, üstündə də qara lentlər.

“Anlamadım”, - deyə piçildədi. Mətbəxdən ata-anasının səsi eşidilirdi. Yenə barmaqlarının ucu ilə otaqdan çıxıb mətbəxə doğru addımladı. Tindən içəri baxdı. Beli bükülən qarı və əsalı ağsaqqal oturub stoldakı torta baxırdılar. Tortun üstündə sarı şam yanırıldı. İçəri girmək istədi ki, bu adamların kim olduğunu öyrənsin. Lakin qadının əllərini dizinə qoyması, ona kimisə xatırlatdı. Yadına düşdü ki, anası da əllərini belə qoyur. Diqqətlə gözlərinə baxdı. Bu ki anasıdır. Bu beş saat ərzində burda nə baş verib? Əsalı kişi isə hey öskürdü. Sonuncu öskürmədə əsası yerə düşdü. İstədi içəri girib əsanı götürüb ona versin, baxdı ki, az qala yüz yaşlı qoca onun atasıdır.

Qadının piçiltisini eşitmək üçün təzədən yataq otağına girib pəncərəni bağladı ki, şeypurun səsi eşidilməsin.

-Ondan gizlin, Şahinin kim olduğunu öyrənmişdim. Kaş, ondan əvvəl güdəydim ki, hara gedir. O əclaf nə qədər adamı bədbəxt etdi. Oğlumuzu da o öldürdü. Yazıq uşaq içəri girəndə görürdüm ki, gözləri qızarır. Kaş, əvvəlidən güdəydi.

Kişi əsasını götürdü. Yenə öskürək tutdu, ağızını dəsmalla silib piçildədi:

-Sağ olsaydı, bu gün şamı özü söndürərdi.

-Bir dilim də yeyib çayla içərdi. Ana qurban soyuq məzarına. Yəqin soyuqdur sənə, işığı sönən balam.

Qəfildən hiss etdi ki, skamyada oturub, başqa oğlan isə uzanıb. Yarıçılı gözlə baxdı ki, oğlanın ağızından ağımtıl maye axır. Oğlana baxdı, baxdı, qolbi uçundu.

Skamyada uzanan oğlan ayıldı. Telefonun selfi hissəsində özünə baxdı. Ağzındaki qurumuş mayeni sildi. Saçını düzəltdi. Gözlərinin içi qırmızı idi. Yaxındakı şəhid bulağında əl-üzünü yudu. Durduğu yerdən üç məhəllə aralıya addımladı. Şahini çayxanada domino oynayan yerdə gördü.

-Bir də o dərmandan versən, qabırğanı sindiracam.

-Özün yalvarırdın ki...

Telefonun nömrəsini sindirdi. Məhəllədəki dar ciğirdən keçib evlərinə doğru tələsdi. Tut ağaç böyüməmişdi. Gülümsədi.

Coşqun Xəliloglu

QARYAĞDI ƏMİNİN BƏXŞİSİ

Təyinatla işlədiyim kənd məktəbində maraqlı hadisələrlə üzləşirdim. Yazmağa həvəsim olduğundan bu hadisələr haqqında kiçik xəbərlər hazırlayırmış, qəzetlərə göndərirdim. Yazmağa orta məktəbdən başlamışam. Riyaziyyat müəllimi olsam da, yazmaq həvəsim hər gün artırdı. Yazı-pozu ilə məşğul olduğumu öyrəndikcə kənd camaatının mənə qarşı münasibəti dəyişirdi. Bəzən məndən kəndin sosial problemləri haqqında məqalələr yazmağı xahiş edirdilər.

Bir gün dərsdən sonra, axşama yaxın kirayə qaldığım evin sahibəsi Əfruz xala qapını döyüb:

-Bala, Vəliağa gəlib, səni soruşur.

Vəliağanı yaxından tanımasam da bir neçə dəfə görmüşdüm. Qızını – Pakizəni məktəbə gətirər, rastlaşanda salamlashar və sürətlə geri qayıdardı. Qırx beş-əlli yaşında çəlimsiz bir adamdır.

-Zəhmət olmasa, deyin gəlsin.

Beş dəqiqə kecməmiş Vəliağa içəri daxil oldu.

-Xoş gəlmisiniz, - əlimi uzatdım. Əlimi iki ovcuna alıb mehribanlıqla:

-Müəllim, yazılılarınızı oxuyur, çox bəyənirəm. Uşaqların asudə vaxtları haqqında məqalənizi də oxudum. Üzünüzə demək olmasın, ürəyimizdən tikan çıxarmışınız. Vallah, gənclərimizin gələcəyi məni də çox narahat edir. Heyif ki, yaza bilmirəm.

Vəliağanın yazımı oxuması məni çox sevindirdi. Demək, zəhmətim hədər getməyib.

-Çox sağ olun, Vəliağa. Sizə necə kömək edə bilərəm?

-Sizdən xahişim var, istəyirəm açıq danışım.

-Buyurun.

-Cavanlıqda pis vərdişlərim oub. İndiki terminlərlə desək, narkotik aludəçisi olmuşam. Şükür Allaha ki, indi düz yoldayam. Hazırkı zamanda gənclərin bir hissəsi arzuolunmaz yollardadır. Bu məni narahat edir. Xahişim budur, danışım, Siz ona necə deyərlər, bəzək-düzək verin. Qoy cavanlar oxusunlar, acı talelər yaşamasınlar, yuvalar dağılmamasın, ocaqlar sönməsin.

-Bilirsiniz, mən yazıçı deyiləm, riyaziyyat müəllimi yəm. Başınıza gələnləri yazmaq mənə çətin olar.

-Müəllim, mən məqalələrinizi oxuduğuma görə düşünürəm ki, haqqımda yaza bilərsiniz.

Vəliağa danışmaq istəyəndə Əfruz xala iki stəkan pürrəngi çay gətirdi.

-Çayımızı içək, sonra danışın. - dedim.

O, müəllim qarşısında dərs danışan şagird görkəmi alaraq sözə başladı:

-Orta məktəbdə yaxşı oxuyurdum. Valideynlərim, müəllimlərim ali məktəbə qəbul olunacağıma inanırdılar. Çünkü çalışqan idim, kitab əlimdən düşməzdi. Belə də oldu. Mühəndis olmaq üçün imtahan verdim, qəbul olundum. Kasib ailədə böyümüşdüm. Atam yol idarəsində fəhlə işləyirdi. Anamın daimi iş yeri olmasa da pambıq yiğimina gedir, azdan-çoxdan qazanırdı. Mal-qara saxlasaq da, həyətdə göy-göyərti əksək də, dolanacağımız o qədər də yaxşı deyildi.

Ali məktəbə qəbul olunanda valideynlərim çox sevindilər. Avqust ayında mənə xərclik verib fəxrlə yola saldılar. Birinci dəfə idi ki, onlardan ayrııldım. İlk günlər çox darıxırdım, ammən tezliklə ayrı qalmağı öyrəndim. Otaq yoldaşlarımla mehriban yaşayırırdı. Dərsə gedib yataqxanaya qayıdır, ara-sıra Bakını gəzməyə çıxırırdı.

Mən təbiətən sakit, utancaq olsam da, çox intizamlı idim. Dərslərimə məsuliyyətli yanaşırdım. Birinci semestrin sonunda, Yeni il bayramında qrup yoldaşlarımızla pul yiğib bir kafeyə getdik. Spirtli içkilər də almışdılardı. Həmin gün mən həyatımda ilk dəfə olaraq arağın dadına baxdım. Yüz qramdan sonra sanki səsim quyunun dibindən gəlirdi. Qıp-qırmızı qızarmışdım. Fəxrəddin dedi ki, araq sənə düşür, ona görə də qızarmışan. Dostumun bu fikri kefimi daha da kökəldirdi. Yenə də içdim.

Səhər yerimdən güclə qalxdım. Başım çox pis ağrıydı. Özümə söz verdim ki, bir daha içməyəcəyəm.

Ayın sonunda təqaüd alanda qrup nümayəndəmizin kafeyə getmək təklifindən bir bəhanə ilə imtina elədim.

Birinci kursda imtahanların hamisindən dörd və beş qiymət aldım. Sevinclə rayona getdim, valideynlərimlə, müəllimlərimlə görüşdüm. Elə xoşbəxt idim ki...

Kənddə bir neçə gün qaldıqdan sonra Bakıya qayıdım. Biz tələbə-inşaat dəstəsində işləmək üçün Tümenə getdik. Orada işləyənlərə yaxşı əmək haqqı verirdilər. Nijne Vartovsk şəhərinin yaxınlığındakı qəsəbədə məktəb binasının tikintisində işləyirdik. Komandirimiz rus əsilli Volkov soyadlı otuz-otuz beş yaşılı baklı aspirant idi. Saçları seyrəlmış topuş kişiydi. Hər axşam işdən sonra qərargahın yanındakı otağa yiğisar, Volkovun təşkilatçılığı ilə axşam süfrəsi açardıq. Süfrəmizdə də mütləq araq və çaxır olurdu. Sibir şəraitini, havanın soyuqluğunu, yorğunluğumuzu bəhanə edib içirdik. Bəli, mən də içirdim. Tələbə dostlarımın məsxərəsindən qorxub yavaş-yavaş onlarla ayaqlaşmağa çalışırdım. Yaxşı yadımdadır, bazar günü qəsəbənin mərkəzində möhtəşəm rəqs axşamı təşkil edilmişdi. Burada həm şəhər gəncləri və həm də o vaxtkı ittifaqın müxtəlif regionlarından gəlmış tələbə inşaat dəstəsinin üzvləri – qızlar, oğlanlar toplaşmışdı. Məndən savayı hamı həvəslə rəqs edirdi. Bayaq dedim, təbiətən utancaq idim. Daxilimdə nə qədər istəsəm də, rəqs etmək üçün özündə güc tapa bilmirdim. Birdən Fəxrəddinin səsini eşitdim:

-Ay əfəl, oxumaq deyil e... Bir az gözün açılsın da... Bakıda belə ceyranlar əlimizə düşməyəcək.

Mən:

- Bacarmıram, ömründə oynamamışam.

-Guya biz bacarıraq? Bizi də oynadan var. Cibindən bir “Kazbek” papiroso çıxarıb yandırıdı, bir qullab vurub, al yoxla, - dedi.

Deyəsən, üzə düşdüm. Papiroson (sonradan öyrəndim ki, marixuana doldurulubmuş) tüstüsünü ciyərimə alıb buraxdım. Məni öskürək tutdu.

-Bir qullab da al, keçəcək.- Fəxrəddinin dediyi kimi etdim.

-Gəl dalımcə.

Beş dəqiqə keçməmiş Fəxrəddinlə mən qızların ən gur yerində coşqu ilə rəqs edirdik. Həmin gecəki iki qullab mənə elə ləzzət elədi ki, həftədə 2-3 dəfə onu təkrarlamalı oldum.

Fəxrəddin məni uşaqlara tərifləyirdi;

-Halal olsun, nə qədər çəkir, içir, özünü itirmir.

Artıq marixuananın haradan, kimdən almağı bilirdim. Şəstlə cibimdə “Kazbek” qutusu gəzdirir, lazım gəldikdə dostlarımı da hədiyyə edirdim. Düşünürdüm ki, qrup yoldaşlarım mənim xətrimi çox istəyirlər. Axı mən “Canlara dəyən cayıl” olmuşdum.

Yaxşı yadımdadır, avqust ayının 24-də Bakıya qayıtdıq. İnşaat dəstəsində aldığım puldan qəpik-quruş qalmışdı. Birtəhər rayona getdim. Atam-anam necə də sevinirdilər. Yalandan dedim ki, əmək haqqımızı üç-dörd aydan sonra göndərəcəklər. Təsəvvür edin ki, göz açdığını, böyüdüyüm, bağlı-bağatlı, suyu-havası dərman kədimizdə üç gündən artıq qalammadım. Elə darıxırdım ki... Darıxmağımın səbəbinə isə heç kəsə deyə bilməzdəm.

İkinci kursa başladıq. Artıq evdən göndərilən pul, aldığım təqaüd mənə bəs eləmirdi. Deyəsən, bu zəhrimər mənim ağam olurdu. Çalışırdım, çəkməyəm. Üç-dörd gün çəkmirdim, sonra yenə düşürdüm “dostlar”ın tələsinə. Bir gün kənd poqtundan yataqxanaya zəng gəldi. Mənə dəhşətli xəbər çatdırıldı:

-Atan asfaltçəkən maşının altında qalıb.

Atamın ölümündən sarsıldım. Onsuz da pis olan maddi vəziyyətimiz daha da ağırlaşdı. Anam da xəstə idi.

Getdikcə dərslərə həvəsim azalırdı. Bəzən bəhanə taparaq instituta getmirdim. Tələbə yoldaşlarımıda da mənə qarşı bir soyuqluq yaranmışdı. Maraqlıdır, məni nəşəyə öyrədən, tərifləyən Fəxrəddinlə Sərdar da məndən uzaq gəzməyə çalışır, məni özlərinə layiq bilmirdilər.

Qış semestri imtahanlarını birtəhər versəm də, yay semestrində beş imtahanın üçündən “qeyri-kafi” aldım. İkinci dəfə şans verildi, amma müsbət qiymət ala bilmədim. İnsitutdan xaric olundum, yəni, qovuldum.

Yavaş-yavaş dostlarım, tələbə yoldaşlarım məndən tamamilə soyudu. Bir müddət fəhlə yataqxanasında uzaq qohumum Ağaqədirin yanında qaldım. Sonra orda qalmaq da mümkün olmadı. Pal-paltarım köhnəlmış, ayaqqabılarım deşilmişdi. Yeməyə də ki... Nə qədər onun-bunun boğazına ortaq olmaq olar? Həm də ki Ağaqədir otağın ikinci açarını məndən almışdı

Əlacsız kəndə qayıtdım. Allah elə bil məni qarğımışdı. Kasib-xəstə anama arxa-dayaq olmaqdansa onun cüzi pensiya puluna möhtac olmuşdum. Heç nə etmək istəmirdim. Fikrim, xəyalım nəsə tapmaq, çəkmək, yemək, boş-boş danışmaq və yatmaq idi. Heç bir şey havayı deyil. Həm anamı, həm də kəndçilərimi aldatmışdım ki gözüm də problem olduğu üçün institutdan birillik möhlət götürmüşəm. Əslində sol gözüm çox zəif göründü, ona görə də institutdan qovulduğandan sonra məni əsgərliyə aparmadılar.

O vaxt marixuanaya nəşə deyirdik. Onu rayon mərkəzindən – Səfərağadan alırdım. Bir dəfə fikirləşdim ki, tanışlarımı satmaq üçün bir az artıq nəşə alım. Səfərağaya dedim, satıb pulunu gətirəcəyəm. Dedi, "Problem yoxdu". Fikirləşdim ki sataram, həm özümə havayı düşər, bir az da pul qalar.

Rayonun Qəssablar adlanan məkanına çatanda polislər məni saxladılar. Yaxşıca ilişmişdim. Məni bölməyə apardılar. Çek-çevirdən, xahiş-minnətdən sonra onlar məni yaxşı pul müqabilində buraxdılar – pulu çatdırmaq üçün iki gün vaxt verdilər. Məndə pul var idı? Anamı aldatdım ki, instituta bərpa olunmaq üçün filan qədər pul lazımdır. Yəziq bu xəbərə elə sevindi ki... Sırğalarını, boyunbağısını və hətta nişan üzüyünü satmaq üçün fərsiz oğluna verdi.

Həbsdən canımı qurtardım. Amma gec-tez həqiqət üzə çıxır. Gündən-günə dəyərsiz olurdum. İsləmək üçün cəhdlər edirdim, amma məni kim idı işə götürən?

Bir gecə yaxşı çəkmişdim. Kefim də kök idı. Gecə yaridan keçmiş möhkəm acıdığını his elədim. Anamdan yemək tələb etdim. Anam:

-Ay bala, vallah quru çörəkdən başqa heç nəyimiz yoxdu.

-Cəhənnəmə olsun, gora olsun. Acıdan ölməliyəm?

-Get, işlə, qazan, gətir, ye.

-Bu xarabada iş var? Kimə deyirəm başın tutur. Bir də ki mən işləməyəcəyəm! – Qışqırdım, - mənə yemək gətir.- Anamı elə hırslındırdım ki...

-Allah səni öldürsün.- dedi.

-Allah sənin kimi şikəst ananı öldürsün. – təsəvvür edirsiniz, mənim cavabımı?

Birdən elə vəziyyətə düşdüm ki, el dilində desəm, cin vurdu başıma. "Bu nə həyatdır, Allah, mənə vermisən? Özümü öldürsəm, canım qurtarar." Elə əsəbiydim ki... köhnə tövləmizə tərəf addımladım. Əvvəllər inək bağladığımız kəndiri tapdım. Özümü asmaq qəti qərarım idı. Kəndirin bir ucunu tövlənin şifer vurulan dirəklərinin birinə keçirdim. Anam inəyimizi sağarkən oturduğu balaca kətili ayağımın altına qoydum. Kəndirin digər ucunu ilmək şəklində boynuma keçirdim.

Sol ayağımı qaldırıb sağ ayağımla kötüli aşırdım. Sən demə, kəndir çürükmüş, qırıldı və yerə yixildim. Daha da hirsləndim.

Qərarım qəti idi. Belə yaşamaq olmaz.

Köhnə, uzunboğaz çəkməmi tapıb geyindim. Atamdan qalmış, ətəyi süzülmüş sıriqlını axtarıb tapdım. Qayadan özümü Kürün burulğanına – nədənsə ora “Mat” deyirdilər – atmaq üçün yola düşdüm. Evimizdən Kür çayına qədər 700-800 metr idi.

Səhərin açılmasına az qalırdı. Quşlar şirin nəğmələrini oxumağa başlamışdır. Yay səhərinin xəzif mehini hiss edirdim. Günəşin doğması necə də gözəlmiş. Çayın sahilinə yaxınlaşırdım. Ciğırları böyürtkən kolları, qarağan, yulğun basmışdı. Budur, Kürün lap sahilindəyəm. Bir neçə dəqiqədən sonra hər şey qurtaracaq. Mənim üçün dünyanın gözəllikləri də olmayacaq, yaşamaq əzabları da...

-Vəliağa, sabahın xeyir. Xeyir ola, sübh tezdən balıq tutmağa gəlmisən?

Qaryağdı əmiydi, çoban Qaryağdı.

-Sabahın xeyir, Qaryağdı əmi.

-Nə yaxşı, burdasan?

Utandım həqiqəti deməyə.

Qaryağdı əmi zəhmətkeş, ağıllı bir kişidir. Həm öz qoyunlarını, həm də pul müqabilində kənd camaatinin qoyunlarını otarırdı. Yay-qış bilməzdi. Zəhməti ilə ev-əsik sahibi olmuş, balalarına gün ağlamış, onları yerbəyer etmişdi. Budur, səhər açılmamış sürüsünü gətirmişdi Kürün sahilinə otarmağa.

-Eşitdim, iş axtarırsan, tapdın bala?

-Yox, ay əmi, iş qəhətə çəkilib.

-Bəlkə, gələsən, birlikdə işləyək. Mənə kömək edərsən. Həm də evdə çoxlu kitablarım var. Vaxt tapanda oxuyarsan, mən də qulaq asaram. Qazancımızı da əmi-bala bölgərik.

Elə bil yuxudan ayıldım. Heç kim mənə heç vaxt iş verməyəcəksə, Qaryağdinin təklifinə niyə etiraz edim. Tutaq ki dünyani tərk etdim, xəstə anamı kimsəsiz qoydum. Kimə nə olacaq? İntihar etdiyimə görə mənə haqq qazandıracaqlar. Nə olsun ki iki il ali məktəbdə oxumuşam. Bəlkə Allah özü Qaryağdı əmini mənim xilasım üçün göndərib.

-Yaxşı, Qaryağdı əmi.

-Onda götür bu çomağı, get qoyunları qaytar. Çomağı mənə uzadıb:

-Xeyirli olsun, bala. - dedi.

Çobanlıq asan iş deyilmiş. Qaryağdı əmimlə birinci iş günüm çox ağır keçdi. Dəhşətli dərəcədə yoruldum, az qala ayaq üzətə yatırdım. Həm də stresdən tam çıxmamışdım.

Evə qayıtdım. Yazıq anam darvazanın ağızında boynunu bükbük məni gözləyirdi.

Sübh tezdən Qaryağdı əminin səsinə oyandım.

-Ay Vəliağa, bu qədər yatmaq olar? Qoyun-quzuların səni gözləyirlər.

Tez ayıldım, paltarımı geyindim. Bayırı çıxdım. Qaryağdı əmiylə salamlaşdım.

Əlindəki zənbili balkona qoydu. İçində qatıq, süd, yağı, yuxa var idi. Bu vaxt anam da gəldi.

-Sara bacı, Vəliağadan arxayın ol. Maşallah, qoçaq oğlandı, belə bilməzdim. Hələ mənə “Koroğlu” dastanının yarısını da oxuyub. Bu gün qurtarmağa söz verib.

Tezliklə Qaryağdı əmiylə elə isinişdim ki... Deyirdi ki, ayağın yüngüldü. Sən gələndən sonra sürümüzün bərəkəti artıb. Axmaq və mənasız vərdişlərim haqqında heç düşüməyə belə vaxt yox idi. Bircə ay işləyəndən sonra evimizdə ərzaq sarıdan heç bir korluq çəkmirdik. Anam da dircəlmişdi. Hər gün mənə dualar etdikcə, əzizlədikcə köhnə əməllərimə, səhvərimə görə xəcalət çəkirdim.

İlahi, insani alçaldan, hörmətsiz edən, şərəfsizliyə sürükləyən əməlləri mən necə etmişəm?

Çoban olduğum üçün utanmirdim, əksinə halal ruzi qazandığım üçün özümü xoşbəxt sanırdım. Bir neçə il işlədikdən sonra Qaryağdı əminin məsləhəti ilə anam onların uzaq qohumlarının qızına elçi getdi. Məni evləndirdilər. Xoşbəxtəm, ailəm, qızım var. Anam da bizimlə birlikdə yaşamaqla özünü bəxtəvər hesab edir.

Müəllim, əslində çox danışmağa da, yazmağa da vaxt lazımdı, əsas məqamlardan söz açdım. Bir də ki yazarkən insanların laqeydliyini qeyd edərsiniz. Nə ali məktəbdə, nə dost hesab etdiklərim, nə qohumlarım arasında mənə məsləhət verən, doğru yol göstərən, sahib çıxan olmadı. Əgər Allah Qaryağdı əmini mənə rast gətirməsəydi, yəqin ki indi burada olmazdım.

-Vəliağa, başına gələnlər, həyatının çətin anları məni çox mütəəsir etdi. Yəqin ki hələ düşündürəcək.

-Müəllim, inanıram mənim haqqımda yازınız çox maraqlı olacaq.

-Görüm, yaza biləcəyəm? Səncə, yazının adını nə qoysam yaxşı olar?

-“Qaryağdı əminin bəxşişi”. O, məni həyata, dünyaya qaytarıb, yenidən anama bəxş edib.

Vəliağa ayağa qalxdı, gözləmədiyim halda məni qucaqladı:

-Çox sağ olun, müəllim, görüşərik.

Vəliağa getsə də uzun müddət düçüncələrdən ayrıla bilmədim.

QUYU

Hər məhəllənin dalanı olmalıdır. Məhəllə insan bədəninə bənzəyir. Dalanlar damarları xatırladır. Günəşin düşə bilmədiyi dalanlar hərəkət etmək üçün rahatlıq yaradır. Ən əsası isə iki evi bir-birindən ayırrı. Pəncərə qoymağa imkan olur. Evdəki adamlar sinə dolusu nəfəs ala bilir...

Gecə üç-dörd arası sisqa bədənli, nimdaş geyimli, çal saçlı Kamran mal paylayan Elşənin dalana baxan pəncərəsini döydü. Bədəni əsir, damarlarının üstündəki nöqtə boyda yaraları qaşıyırıldı. Elşən pəncərəni açıb üzü görünmədən sağ əlini uzatdı. Kamran bir neçə əzik pulu onun ovucuna basdı. Əl yumuldu və qaranlıqda yox oldu. Beş dəqiqə keçməmişdi ki, həmin əl yenidən göründü. Əl açılanda su görmüş səhra adamı kimi Kamran Elşənin ovucundakı sellofana bükülmüş malı qamarladı.

- Sabah gələcəyəm, - desə də, qarşı tərəfdən səs çıxmadı.

Beş-on metr yeridi. Dizlərini qatlayıb divara söykəndi. Qurumaqda olan nazik ağac budağına bənzəyən damarını tapmağa çalışdı. Heç nə alınmadı. Ciblərini eşəldi. Rezini tapanda gülümsədi. Sol əlinə bağlamaq üçün rezinin bir ucunu diş ilə, digər ucunu da digər əliylə sıxdı. Evdən götürdüyü qaşığa ağ tozu tökərək altını alışqanla yandırdı. Əlləri titrədiyindən işi rahat görə bilmirdi. Alnında əmələ gələn tərədamcılarını silməyə vaxtı yox idi. Bu dəqiqə ürəyi yerindən çıxacaqdı. İynə damarına sancılarda gözlərinə işıq gəldi. Əlləri boşaldı. Şpris əlindən düşdü.

Yuxuda Kamranın arxasında borc yiyələri qaçırdı. Əllərində bıçaq, yaba, balta vardi. O isə qaça-qaça qışkırmaga çalışırdı. Nə qədər eləsə də, səsi çıxmadı. Yavaş-yavaş sürəti azalırdı. Arxasından qaçanlar ona çatmaqdı idı. Dar dalana çatanda hərəkət edə bilmədi. Sanki bataqlıqda çapalayırdı. Ayaqlarına baxdı. Ağac kötüyü kimi əyri-üryü barmaqları görəndə qorxdu. Qışkırmak istəsə də, alınmadı.

Bir də ayıldı ki, səhər açılır, hansısa köntöy xoruz onu dərin yuxudan oyadıb. Qıç olmuş bədənini qaldırmaq üçün divara dayaqlandı. İlk cəhddə qalxa bilməsə də, növbəti təkanda istəyinə nail oldu. Üst-başını çırpıb səkkiz vura-vura getdi.

Yeni gün başlamışdı. Amansız vaxt at belində uçurdu. Gecəyə qədər pul tapmasa, ağrıdan ölü bilərdi. Cox adamdan borca pul almışdı. Cox insana yalan danışmışdı. Döyülcək qapılarının hamısını döymüşdü. Evdə satılı biləcək bütün əşyaları satmışdı. Evdən döyüb qovduğu yoldaşının pal-paltarına kimi hər şeyi pula

çevirmişdi. İndi nə etsin? Hara getsin? Bu düşüncələrlə parkdakı oturacağa yayxanıb qalmışdı. Parkdan keçənlərin birindən siqaret alıb yandırdı. Tüstü ciyərlərinə dolub çıxanda başı gicəlləndi. Dünəndən ağızına bir tike qoymayan Kamranın gözlərinə xırda-xırda ulduzlar göründü. Ciblərini ələk-vələk edəndə qəpiklərin səsi gəldi. Yaxınlıqdakı mağazadan çörək alıb ləzzətlə yedi. "İndi axtarmaq olar", - deyib ayağa qalxdı. Motor uстası Fazilin yanına getdi. And-aman eləsə də, heç bir nəticə olmadı. Dilxor halda bir zamanlar sinif yoldaşı olmuş Şahidin yanına yollandı. Onu görcək sevindi. Yaltaq it kimi əldən-ayaqdan getdi.

- Şahid, qardaşım, əzizim, bilirəm sənə xeyli borcum var. Amma söz verirəm ki, qəpiyinə qədər qaytaracağam. "Sən ölü" demirəm. Özüm ölüm, gələn həftə pul səndədir. Qardaşına iyirmicə manat da versən, o işığa kor baxım, gələn həftə kartına atacağam. Qaytarmayan nakişidir.

Şahid onu başından eləmək üçün beş manat verdi. Heç nə demədi. Kamran bunu vecinə almadı. Çoxdan belə şeylərə öyrəşmişdi.

Bircə lazımlı olan məbləği toplamaq haqqında düşünürdü. Beşcə manatı çatmırıldı. Dilənməyi də yoxlamışdı. Əvvəl-əvvəl üç-beş manat olurdu. İndi onu da vermirlər deyə çarəsiz bu işdən əlini üzmüşdü.

Günorta oğurluq etməyi düşündü. Bütün körpülər uçmuşdu. Bədəni isə yavaş-yavaş beyninə həyəcan siqnali ötürürdü. Günün günorta çağı kanalizasiya lyukunu oğurlamağa cəhd etsə də uğursuz oldu. Qonşulardan kimsə təsadüfən onu gördü və nə etdiyini soruşdu. Bəhanələr gətirməyə çalışdı. Alınmadı. Adamlar ona baxanda narkoman olduğunu anlayırdılar. Qonşu abrını etəyinə bükdü. Kamran isə artıq heç nə eşitmirdi. Qonşu buna lap əsəbləşdi. Arxasına bir təpik vuraraq onu məhəllədən qovdu.

Şalvarının arxasında ayaqqabı allığıının izi görünən Kamran ümidsiz halda küçələri gəzirdi. Birdən uzaqda "Lada" markalı maşına gözləri sataşdı. Baqajlığı açıq qalmışdı. Sahibi paltaryuyan uстası Rasim idi. Maşını işlek vəziyyətdə qoyub həyətə keçən Rasim qayıdanda gözlərinə inanmadı. Baqajlıqda paltaryuyanın motoru yox idi.

Həmin gün Kamran motoru sataraq dincələ bildi. Səhər yenidən açılanda isə cibində bir qəpik belə qalmamışdı. Hər gün olduğu kimi bugün də axtarışlara başladı. Həmən lyuk qapağını oğurlamaq ilk planı idi. Sübh tezdən məhəllədə heç kim yox idi. Lyuk qapağını qaldırmaq istəyəndə içindən keçən kabelləri gördü. Onları da yoluştı oğurlamaq üçün quyuya düşdü. Kəsib götürmək istəyəndə hər tərəfin anidən qaranlıqlaşmasına birinci inanmadı. Elə bildi canını tapşırıb. Qışkırdı. Səsi əks-səda verdi. Canına qorxu düşdü. Yuxarıdan səs gəldi:

- Mənəm, Rasimdir. Maşını quyunun üstündə saxlamışam. Elə bilirdin oğurluq sənə asan başa gələcək? Elə bilirdin bilməyəcəyəm sənsən? Motoru satanda bilmirdin ki, hər şeydən xəbər tutacağam?

- Rasim, başına dönüm. Ayağının altında ölüm. Burax məni. Söz verirəm, qaytaracağam.

- Yalan danışırsan. Səni tanımiram mən? Narkoman şeysən. İt də tanıyır səni, qurd da.

- Rasim, sən o iki balanın canı, səni Allaha and verirəm, burax məni. Nə desən, edərəm.

- Səhərə kimi maşını burada saxlayacağam. Düşdüyüñ quyuda qoy ağlın başına gəlsin, heç olmasa bir gecə o zəhrimardan uzaq ol, əməllərini bir-bir yadına sal, utan özündən... Şərəfsiz!...

Kamran hey dil töksə də, Rasim ona fikir vermədi. Qonşulara da tapşırıdı ki, heç kim yaxın getməsin. Səhər açılında gəlib maşını aparacaq.

Sübh tezdən Rasim həyətə düşüb maşını qırğına sürdü. Sonra əyilib quyuya baxdı. Kamranın əvəzinə üzü işığa sarı cansız, qupquru, gözləri açıq bir siluet baxırdı...

Günel Mehri

İKİNCİ ŞANS

- Salam hər kəsə. Mənim adım Güneldir. 35 yaşım var. Hekayəmə lap başdan başlamaq istəməzdim. Elə ən ağırlı yerdən başlasam, yaxşıdır...

Telefon çağrılığını bildirən kəsik səslər. Yaşlı həkim yuxulu-yuxulu telefonu açır. Gözcu telefonun ekranından görünən saata baxır. Saat gecə dördün yarısıdır.

- Alo. Bəli.

- Alo, həkim. Mənim vəziyyətim yaxşı deyil. Qanaxmam var. Yoxlanışa gələ bilərəm?

- Sən indi necənci ayında idin? Bir yadıma sal görüm...

- Beşinci ay təzə tamamlandı.

- Heç yaxşı olmadı. Tez gəl UZİ-yə gir, görək vəziyyət necədir.

Vanna otağında daynanan qadın ayaqlarının arası ilə aşağı süzülən qan damcılarına baxıb hıçqırır. Mobil telefonu tutan əli titrəyir...

...Xəstəxana. Həkim hamiləni müayinə edir. Rəngi kağız kimi ağaran qadın sakit-sakit ağlayır. Gənc qadın o qədər ariqdır ki, elə bil bədənin bütün əti yumrulanmış qarın boşluğununa yığılib. Ayaq üstdə dayanan nisbətən yaşlı həkim eynəyini barmağı ilə düzəldib monitordakı ləkələrə baxır. Başını yelləyir:

- Yaxşı. Sakit ol. Demişdim axı, fəsadlar ola bilər. Onsuz da risqli hamiləlik idi.

Gənc qadın həkimin otağında onunla üzbüüz oturub hıçqırır:

- Mən bu uşağı istəyirəm, həkim. Kömək edin...

- Yenə nəsə eləmisən, düzünü de?

Qadın əlləri ilə başını tutub mızıldanır.

- Hə. Bir az. Lap az, bircə dəfə... Dözə bilmədim. Ağrılarıım çox idi, həkim. Özümlə bacara bilmədim.

- Hm. Hamiləliyin təsdiqlənəndə sənə xəbərdarlıq eləmişdim axı. O zibili qəti istifadə eləmək olmaz. Söz vermişdin mənə.

- Hə... Düz deyirsiz.

Həkimin qarşısında diz çöküb əllərindən yapışır.

- Qurban olum. Sənə yalvarıram, həkim. Mənə kömək elə. Bizə kömək elə. Bir qələtdi eləmişəm, bir də olmayıacaq. Ölsəm də, olmayıacaq.

Həkim xəstəsini sakitləşdirib yerə baxa-baxa, astadan, amma qətiyyətlə danışır.

- Mən də istəyirdim bu uşaq salamat doğulsun. Bəlkə ona sarılıb düzgün həyata başlayasan. İstəməsəm, bu qədər riskin qabağında boyun olmazdım da. Amma qismət deyilmiş. Gecdir. Uşaq bətnədə tələf olub. Çox güman ki, o zibilin təsirindən. Səni təcili əməliyyata götürməliyik. Uşağı bətnədən götürməsək, qana zəhərlənmə verəcək. Uşaq əldən getdi, heç olmazsa səni qurtaraq.

Gənc qadın həkimə baxırdı, həkimin səsi get-gedə uzaqlaşır, əks-səda kimi səslənirdi qulaqlarında, sonra da görüntüsü əyildi, fokusdan çıxdı. Qadın həkimin əllərini buraxıb tırtap yerə sərildi.

Ayaqları arasından süzülən qan damcısı bəyaz paltarını qızardır.

Ağ işıq:

- Əlini ver, mənim balam. Qaçaq, qızım, qaçaq buralardan.

İşığın fonunda iki siluet əl-ələ qaçıır. Biri qadındır, digəri uşaq. Hər ikisinin uzun ətəkləri və saçları ucuş-ucuşdur.

-Ana...

- Can ana...

- Əlimi buraxma. Üşüyürəm...

Qadın silueti uşağı qucağına alıb yerində rəqs edirmiş kimi fırlanır:

- Laylay dedim, yatasan, qızılgülə batasan.

Qızılgülün içində şirin yuxu tapasan.

Laylay balam, a laylay, körpə quzum a laylay...

Uzaqdan bir çağanın qışkıraq səsləri gəlir. Zəif ürək döyüntüsü. Bu səsin arasından eşidilən müxtəlif qadın səsləri:

- Qan çox gedir.

- Tampon... Qanı saxlamaq lazımdır.

- Biz xəstəni itiririk...

- Səni sevirəm, qızım, səni həmişə sevəcəm, bağışla məni... Bağışla... Allahım, sən böyük sən. Məni bu günahın içində tək qoyma...

Artan ürək döyüntüsü. Ağ işıq uzaqlaşib qara ekrana keçir. Qara ekranda Azan səsi eşidilir. Hicablı bir qadın məsciddə Quran kitabını sığallayıb yerinə qoyur. Bu, həmin hamilə qadındır. O, dolmuş gözlərini silir. İnamlı addımlarla məscidin həyətindən çıxıb uzaqlaşır.

Hüznlü səsi eşidilir: "Gör bir neçə il ötüb o gündən. Amma elə bil dünən idi. O vaxt qurban olduğum məni həyata qaytardı. Özümədə güc tapdım. Bir də patiya yaxın durmadım. Məni bu zibilə alışdırın ərimdən uzaqlaşdım. Allahın evinə sığındım. Özümə söz verdim, müalicələr aldım. Yenidən ailə də qurdum, amma nə qədər istəsəm də, ana ola bilmirəm. Hərdən həyət-bacada rastına çıxan balaca qız uşaqlarına baxıram. Az qalıram onların saçlarını oxşayım... Özümü zorla saxlayıram. Deyirəm, görəsən, qızımın saçları nə rəng olardı, gülüşü necə səslənərdi... Mənə necə "ana" deyərdi..."

Bugünkü həyatım həm pis vərdişdən qurtuluşum, həm də ömürlük cəzam oldu. Mən qızımın həyatı bahasına, analığım bahasına ikinci şansı qazandım. Dərmansız, iynəsiz, narkotiksiz, lomkasız həyatı..."

Müxtəlif məkanlarda avtomobildə, evdə, telefonda qadının kədərli səsini təəssüflə dinləyən insanlar – qadınlar, kişilər, gənclər, ahillar... arzuları puç edən narkotikləri, o zəhərli maddələri lənətləyirdi!..

Günel radio mikrafonu qarşısında nitqini tamamlayır:

- Hələ ki, hekayəm burda sonlanır. Amma mən bilirom ki, bütün sonlar bir başlangıçıdır. Mən mübarizəmi ölenə kimi aparacam. Yeni Günellərin var olmaması üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəm!

Onunla yanaşı əyləşmiş radio aparıcısı təsirlənmiş halda söhbəti yekunlaşdırır:

- Günel xanım, studiyamıza gəlib bizimlə öz həyat hekayənizi bölüşdürüñüz və bu gün bizimlə bərabər əzmlə “Narkotiklərdən istifadəyə yox deyək!” çağırışını səsləndirdiyiniz üçün sizə təşəkkür edirik. Əziz dinləyicilər, xatırladım ki, zərərli vərdişlərdən xilas olmaq üçün mübarizə aparmaq heç vaxt gec deyil. Siz də həyatınızı yenidən başlaya və bizim sosial layihə çərçivəsində adınızın anonim qalması şərti ilə hekayənizi bölüşə bilərsiniz!..

ALTINCI BARMAQ

Açarın şaqqıltısı, ardıycı cırıltı cəcindən sonra dəmir qapı aralandı. Tanımadığı kişiləri qapı ağızında görən cavan qadın bir addım geri çekildi. Qolundan tutduğu 5-6 yaşında olan oğlan uşağı gah anasının ətəyindən tutub dartır, gah da ağızını büzüb üz-gözünü cürbəcür şəklə salır, iradəsiz halda əllərini və başını əyməklə səy-səy hərəkətlər edir, qırıq-qırıq, anlaşılmayan sözlər deyirdi. Qəfil gəlişdən özünü itirən qadın uşağı özünə tərəf sıxdı:

- Sizə kim lazımdır?

Hamıdan irəlidə dayanan Əli Zaminli qamətini düzəldib cavab verdi:

- Kamil Paşayevin mənzili buradır?

Bu vaxt ortaboylu, çəlimsiz, üzünü tük basmış, daraq üzünə həsrət qalmış dağıniq saçları az qala boynuna kimi uzanan cavan oğlan əsəbi hərəkətlə qadını arxaya dartıb irəli keçdi:

- Eşidirəm siz.

Yüngül bir itələmə ilə tirtap yerə uzanması şəksiz olan cavan oğlanın şəstlə, bir az da yekəxana danışıği Zaminlinin diqqətindən yayılmadı. Amma bu cür danışqları eşitməyə adət etdiyindən söhbətə bir istilik götirmək üçün zarafata keçdi:

-Sizdə Allah qonağını qapı ağızından qaytarırlar?

Cavan oğlan mülki formada olan Zaminlini və yanında dayanan orta yaşılı kişini başdan-ayağa süzdü, istehza ilə güləndə siqaretdən sap-sarı saralılmış dişləri göründü:

-Niyə belə deyirsiz? Xoş niyyətlə gəlmisizsə, deməli, evin yuxarı başında yeriniz var - dedi və kənara çəkilərək əli ilə mənzilin içərisini göstərdi, - Buyurun keçin.

Zaminli, ortayaşlı kişi, ardınca isə iki cavan polisin içəri keçməsi ilə cavan oğlana sanki od vurdular:

-Yox da, bu olmadı, biz belə danışmadıq. Bu cür Allah qonağı mənə lazım deyil. Xahiş edirəm mənzilimdən çıxın.Çıxın deyirəm sizə, gedin burdan.

Polis nəfərləri dərhal onun böyrünü kəsdirib dayandılar. Zaminlinin bir işarəsinə bənd idilər ki, onu qol-boyun edib yerə sərsinlər. Zaminli vəziyyətdən çıkış yolu

kimi səsinin yumşaq yerinə saldı:

- Kamil, sən niyə narahatsan? Bəlkə, biz bura xoş niyyətlə gəlmışik. Bəlkə sənə və ailənə bir köməyimiz dəyə bilər.

- Mənə heç kimin köməyi lazımlı deyil. Rədd olun evimdən.

Yaşlı, nurani simalı bir qadın yan otaqdan çıxdı. Zaminli ilə qadının baxışları toqquşdu. Qadın günah etmiş uşaqlar kimi əllərini yana sallayıb başını aşağı dikdi. Kamilin bu hərəkəti cavabsız buraxıla bilməzdi. Qanunun sərt üzünü göstərməyin vaxtı çatmışdı. Zaminlinin simasındakı təbəssüm bir andaca əriyib yox oldu.

- Kamil, bu cür hərəkətlərin yersizdir. Görürsən ki, polis əməkdaşlarıyız. Mən rayon polisinin rəis müavini Əli Zaminliyəm, yanimdakı əməliyyat müvəkkili Anar Orucov və polis nəfərləridir.

Zaminlinin işaretisi ilə Orucov əlindəki qovluqdan bir vərəq çıxarıb ona verdi.

- Buyur, yaşıdığın evə baxış keçiriləcəyi barədə qərarla tanış ola bilərsən.

Kamil nə baş verdiyini anlaya bilmirdi. Qorxu dolu təəccübə polis əməkdaşlarına baxmaqdə davam edir, arada sağ əlinin içi ilə alnının tərini silir, qurumış dodaqlarını yalayırdı. Yaşlı qadın Kamilin qolundan tutub iri otağa tərəf çəkib apardı. Zaminli və digər polis əməkdaşları həmin otağa keçdiłər. Zaminli sözünə davam etdi:

- Vətəndaş Kamil Paşayev, evdə qanunsuz narkotik maddə saxlamaqdə və istifadə etməkdə şübhəlisiniz. Evdə narkotik maddə varsa, könüllü təqdim etməyinizi tələb edirik.

Kamilin alnından muncuq kimi düzülən tərədamcıları hər iki yanağından üzü aşağı süzültürdü. Təkrar sorğuya da cavab vermədiyindən Zaminli şübhəli şəxs kimi Kamilin də iştirakı təmin edilməklə mənzilə baxış keçirilməsinə göstəriş verdi. Otaqlardan və mətbəxdən sonra polis əməkdaşları eyvana çıxdılar. Zaminlinin bütün nəzəri orda, divara dayanmış tumbada idi. Orucov şəxsən tumbanı ələk-vələk etdi. Məyus halda başını tərpədəndə Zaminlinin dalağı sancdı. Kamilin bərəlmiş gözlərlə tumbaya zillənməsi Zaminlinin nəzərindən yayılmadı. Vanna otağı da “təmiz” çıxdı. Sonuncu baxış keçirilən yer ayaqyolu oldu. Beş dəqiqəyə kimi orda yubanan Orucov çölə çıxanda Zaminlini kənarə çəkib qulağına nəsə piçildədi. Əsəb keçirdiyi hiss olunsa da, Zaminli təmkinini saxlamağa çalışırı. Mənzilə baxışla bağlı protokol yazmaq barədə Orucova göstəriş verəndən sonra illərin yorğunu kimi otağın sol küncündəki əldə düzəlmə mizin kənarına qoyulmuş kətilə çökdü. Sorğu dolu nəzərlərini bütün əməliyyat boyu səsini çıxarmadan

başını aşağı dikmiş yaşlı qadına yöneldi.

...Həmin gün yağışdan sonrakı qızmar günəşin istisi havada bir boğanaqlıq yaratmışdı. Nahar yeməyindən sonra kabinetinə qayıdan Əli Zaminli əhvalında bir narahatlılıq hiss etdi. Sakitləşib beynindəki yorgunluğu çıxartmaq üçün Polis Şöbəsinin qarşı tərəfində olan bağa keçdi. Çox sevdiyi nəhəng, qollu-budaqlı, sərinliyli onlarla adama bəs edən dəmirağacının altındakı bəzəkli taxta oturacaqda oturdu. Əllərini sinəsində çarparlayıb ayaqlarını uzatdı, gözlərini yumub təxminən 700-800 metr aralıda olan dəniz tərəfdən gələn sərin mehdən doyunca ciyərlərinə çəkməyə başladı. Vaxtin keçən dəqiqələrini hiss etmədi. Birdən qulağının dibində həzin bir qadın səsi eşitdi:

- Ay bala,qurbanın olum, bir dəqiqə vaxtını ala bilarəm?

Zaminli gözlərini açdı və qarşısında ağısaçlı, üzündən nuranılık tökülen, əsil Şərq xanımı kimi gözəlliini, təravətini hələ də itirməyən ağbirçək bir qadın gördü və qeyri-iradi ayağa durdu. Tez qadının qolundan tutub oturacağı yönəldi. Təxminən 65-70 yaşlarında olan qadının əynindəki paltar köhnə, rəngi solmuş olsa da, təmiz idi. Başına bağladığı qəhvəyi rəngli yaylıq aq saçlarını quçağına almışdı. Onun qəmli-qüssəli, dərd adamı olması solğun simasından bilinirdi. Qadın astadan dilləndi.

- Oğlum, bağışla ki, istirahətinə mane oldum.

Zaminli xoş bir təbəssümlə gözlərini ona zillədi.Qadın dərhal sözünə davam etdi:

- Eşitmışəm rayona təzə gəlmisən, hamı da səni tərifləyir. Gəldim ki, bəlkə dərdimə bir çarə qılasan... Yaşımın da elə vaxtıdır ki, əcəl hər dəqiqə qapımı döyə bilər.

- Buyur ana, eşidirəm siz.

Qadın arıq, damarları şişib üzə çıxan əli ilə yaylığının ucunu azca dartıb arxaya verdi, ağarmış saçlarını qulaqlarının arxasında gizlətdi. Nəzərləri məchul bir nöqtədə ilişib qaldı, handan-hana sözə başladı:

- Mən oğlumu tutdurmaq üçün sənin yanına gəlmişəm.

Zaminli eşitdiklərinin fərqiñə vara bilmədiyindən duruxub qaldı, nə deyəcəyini bilmədi. Birtəhər özünü toparlamağa çalışdı:

- Ananın oğlunu tutdurması təcrübəmdə az təsadüf olunub. Hər halda, səbəbi maraqlıdır.

Qadın yaylığının ucu ilə alını, yanaqlarını və çənəsini silib bir müddət ətrafa baxdı, sonra Zaminliyə tərəf çevrilib sözə başladı:

- Mənim adım Xoşbəxt, soyadım Paşayevadır. Həyat yoldaşım rayonda ilk şirkət açanlardan olub. İmkanımız çox yaxşı idi, ailəmlə həsəd aparılaşır bir həyat yaşayırdıq, amma... Hər şey yoldaşımın qəfil ölümündən sonra dəyişdi. İçkidən, o zəhrimər araqdan onda qaraciyərin serrozu tapıldı. Xəstəliyi bilinəndə artıq çox gec idi. Rusiyada, İranda həkim qalmadı ki, ona baxmasın, xeyri olmadı. Nə qazanmışdısa hamısını özü ilə apardı. Həmin vaxtı qızım Nigar ailə qurub gəlin köçmüş, oğlum Kamil isə nişanlı idi. Ali təhsili olsa da, iş tapa bilməmişdi. Bir gün Kamil toy pulu qazanmaq üçün Rusiyaya getmək istədiyini dedi, naəlac razılaşdım. İkiillik ayrılıqdan sonra gecə-gündüz yalvar-yaxarıb onu geri qaytara bildim. Azacıq pul da gətirmişdi. Bir təhər onun üçün toy edib evləndirdim. Gəlinim Güllüş çox abırlı, həyali, zəhmətkeş bir gəlindir, qızım qədər onu istəyirəm. Heyf o baladan, onu da bədbəxt elədim. Allah bunu mənə bağışlamaz.

Xoşbəxt xanım susdu, kövrəldiyi, hətta gözlərinin yaşardığı hiss olundu. Tez üzünü yana çevirib yaylığının ucu ulə gözlərini sildi, kövrək bir səslə üzrxahlıq etdi:

- Siz Allah bağışlayın. Dərdli çox danışan olar, elə bilər ki, ondan başqa heç kimin dərdi yoxdur, hamı da borcludur ki, onu dinləsin.

Zəminli fikrini cəmləşdirmək üçün ona yardım etdi:

- Siz gəlinə neyləmisi ki, o bədbəxt oldu?

- Mən başı daşlı, mən qara günlü neyləyə bilərəm ki? – qeyri-iradi səsinin tonu qalxdı və bunu özü də anladı. Peşmanlılıq hissindən üzünə bir qızartı gəldi. Astaca sözünə davam etdi:

- Neylədi oğlum elədi... Xalxın qızı evimə ayaq basandan bu vaxta kimi bir gün görmədi. Bircə oğul balası var, indi altı yaşındadır, həm laldı, həm də ağıldan kəm. Elə lova düşmüşük ki, uşağı müalicəyə də apara bilmirik. Bu dərdə daha dözmək olmur, ay bala.

Onun gözlərindən yaş gəlsə də, ağlamağı kənardan heç hiss olunmurdu. Zəminli məttəl qalmışdı: səssiz-səmirsiz necə ağlamaq olarmış? Xoşbəxt xanım yanıqlı bir səslə sözünə davam etdi:

- Sən demə oğlum Rusiyadan narkoman kimi qayıdır. Nə mən bilmışəm, nə də ki, o vaxtı nişanlısı, indi isə arvadı olan Güllüş. Toydan sonra Kamilin bir işlə məşğul olmaması, hər gün evə sərxoş gəlməsinə bir müddət əhəmiyyət vermədim. Ta o vaxta kimi Güllüş oğlumun qollarında iynə yerlərinin durmadan artdığını, gecələr ağrı kəsici dərman kimi noxud boyda qara rəngli bir həb atdığını deyənə qədər. Sonralar ev əşyalarının bir-bir yox olduğunu gördük. İşə düzəlmək bəhanəsi ilə arvadının bütün qır-qızılıni da götürüb apardı.

Xoşbəxt xanımın son xahişi şikayətə gəlməyini oğlundan gizlətmək barədə oldu. Razılaşdıqları kimi evə gedib oğlunun eyvanda, tumbada gizlətdiyi tiryəki, onu ərimək üçün qasıq və alışqanı, şprisi yerində görüb dərhal Zaminlinin verdiyi nömrəyə zəng edərək şərtləşdikləri sözü deyəndən sonra əməliyyat qrupu mənzilə daxil olacaqdı...

Orucov protokolu imzalatmaq üçün Kamilə təqdim edəndə Xoşbəxt xanım başını qaldırdı və Zaminli ilə nəzərləri toqquşdu. Qadının üzündəki iztirabı, ağrını görməmək, duymamaq mümkün deyildi. Bütün bunlar olmazın əzablar çəkib canı boğaza yiğilan, son anda isə analıq hissi hər şeyə qalib gələn, tumbada gizlədirilənləri ayaqyoluna atmaqla yeganə oğlunu həbsdə görə bilməyən ananın keçirtdiyi hissələr idi. Yalvarış dolu, imdad diləyən baxışı ilə Zaminlidən bağışlanması xahiş edirdi: “Neyləyim, ürəyimlə bacara bilmədim. Allah-təala səbəbsiz heç nə eləməz. Əgər bu altıncı barmağı mənə veribsə, deməli onu gəzdirməyə borcluyam, lap çirkin görünə belə. Bağışla məni oğul!”

Zaminli mənzildən çıxanda Kamilə türək sözlərini deməyi də unutmadı:

- Oğlum, bağışla məni, nə olar!.. Bax, söz verirəm! Söz verirəm ki, bir də o zəhrimara əl vurmaram. İn

Rövşən Qaragözov

ÖVLADLARINIZI QORUYUN!

Əvvəla hamını salamlayıram.

Çox vacib mövzuya, bu problemə toxunduğunuz üçün təşkilatçılara təşəkkür edirəm və narkomaniya ilə mübarizə aparan bütün qurumlara minnətdarlığını bildirirəm.

Narkotiklərdən istifadə ağ ölümündür. Metamfetamin, marixuana, digər psixotrop və psixoaktiv maddələr – uçuruma aparan yoldur. Bu sadaladığım maddələr əvvəlcə insanda süni xoşbəxtlik, qorxu hissinin yox olması kimi təsirlər yaradır. Amma adam heç fərqinə də varmir ki, 2-3 dəfə istifadədən sonra necə problemlərlə üzləşəcək. O yaranmış süni özüne güvən hissi – “Sən güclüsən, istədiyin vaxt dayandırı bilərsən, tərgidərsən” kimi fikirlər formalasdırır. Gözümüzün qabağında necə-neçə ailələrin dağılmاسını, ruhi dispanserlərə düşənləri, şikəst qalanla

Ən acı fəsadı isə, heç vaxt təlafisi olmayan nəticədir: Özünün və ailənin, sevdiklərinin həyatından uğurlamış olduğun illərdir... Və o illəri heç cür geri qaytarmaq mümkün deyil!...

Beləliklə, əziz və hörmətli valideynlər,

gənc nəslin nümayəndələrini, övladlarınızı qoruyun, sevin, qayıqı göstərin, dost olun, danlamayın, dinləməyə və onları duymağaya çalışın.

Müxtəlif oqranlıarda, fərqli zamanlarda bağça, məktəb, iş yerləri, istənilən sektor və sahədə maarifləndirmə işləri daha da gücləndirilməlidir.

Əziz oxucular,

mən özüm 21 il bu bəlanın qurbanı olmuşam, artıq 5-ci ildir ki, ayıq və təmiz yaşayırıam. Bu həyatı mənə bəxş edən reabilitasiya mərkəzi oldu. Siz də yuxarıda sadalanan simptomları müşahidə edirsinzə, gecikməyin, müraciət edin.

Ruzbeh Məmməd

ÖMÜR QIRINTILARI

Əgər yolunuz xəstəxanaya düşməyibsə, kaş bu heç vaxt baş verməsin! Sözümün “mustafasını” deyirəm indi...

Düzü bilmirəm, insanlar niyə pis vərdişə aludə olurlar, onun əsirinə çevrilirlər?! Sonra da hamının gözündə bir heçə dönürlər. Onlanların çoxunu xəstəxananın həyətində görə bilərsiniz. Yerdə sürünənini də, hallanıb söyüş söyənini də...

Mən sizə daha bədbəxt bir hadisədən söz açıram. Səhər vaxtı adəti üzrə marketdən çıxıb üz qoydum xəstəxanaya. “Sabahınız xeyir” deyə-deyə ofisimə doğru hövlnak yeriyirdim. Qəfil gördüm ki, ariq, ciyinləri büzüşmiş, qol sümükləri dərisindən az qala çölə çıxan qadın bir uşaqla xəstəxananın həyət səkisində oturub. Düzdür, görmə itiliyim yaxşı deyil, amma matı-mutu qurumuş şəkildə gördükərimi düşünə-düşünə özümdən 3 addım da irəli yeridim. Və ana ilə qızı

Qapını yüngülçə takkıldatdım və içəri daxil oldum.

- Salam, cənab direktor, məni çağırırmışınız

- Hə. Çağırmışam, bir mə

YUXU

İliq bir bahar səhəriydi, günəşin işıqları göy üzünə səpələnmiş nazik buludların arasından utancaq bir qızın incə təbəssümü kimi görünürdü. Çılpaq budaqların üzərində qabarən tumurcuqlar ana təbiətin sehrlili əlinin toxunuşuya açılmağı gözləyirdi. Təzəcə cüccərən otların arasından topa-topa bənövşələr baş qaldırırdı. Al-əlvan çiçəklərin məstedici, şirin ətri aləmə yayılmışdı. Quşlar şən nəğmələrini oxuyurdu.

Ancaq bütün bunlar insanoğlunun üzünü güldürməkdə, könəlünü şad etməkdə aciz idi. Bəşəriyyətə elə bir bəla üz vermişdi ki, bu, əlbbəttə, indiyədək görülmüş bəlalara bənzəmirdi. Bir andaca meydana çıxan və dünyanın dörd bir tərəfinə yayılan epidemiya insanları evlərində əsir etmişdi. Böyükleri, uşaqları – hər kəsi qəmginlik, məyusluq hissi bürümüşdü.

İnsanlıq bu dəfə görünməz düşmənlə üz-üzəydi. Ölümçül virus hər an qapı arasından belə, süzülə, quru bir nəfəslə evin içiñə ayaq aça bilərdi. Boş və səssiz küçələr vahimə saçırıdı: hər yanda sanki qəfil təhlükənin soyuq harayı eşidilirdi.

Xəstəxanalar qızdırımadan sayaqlayan, boğulan xəstələrlə dolmuşdu. Palatalarda süni nəfəs aparatına qosulmuş, sixilmiş dodaqlarının qanı qaçmış, iradəsi özündə olmayan ağır bədənləri sadə, monofunktional xəstəxana çarpayışına sərilmüş xəstələr nümayişkaranə şəkildə göstərilərək onlara baxanların canına üşütmə salırdı. Həkimlərin geyimi də fərqliydi, ağ xalatları kosmanavt skafandırını xatırladan geyimlər əvəz etmişdi.

Rasim həmişəki kimi səhər yuxudan ağrılarla oyandı. Bütün sümükləri gizildəyirdi. Beyni dumanlıydı. Hələ də gecə ovucdolusu içdiyi ağrıksıcı dərmanın təsiri altında idi. Dərmana qarşı allergiyası olsaydı, zəhərlənə, hətta ağızı köpüklenib öle də bilərdi. Amma artıq öyrəncəliydi. Sanki həb yox, bir ovuc konfet atmışdı ağızna.

Üşüsə də, yerindən qalxa bilmirdi. Cansız, sönük gözlərini ətrafa dikdi. Üstünü qalın bir şeylə örtmək istəyirdi. Bayırda yaz günəşinin şəfəqləri parıldasa da, onun otağında qış soyuqluğu vardı. Əlini alınna qoyanda anladı ki, hərarəti yüksəlib, üstəlik titrətməsi də get-gedə artır. Narahat və təlaşlı halda “Birdən virus mənə də keçər, onda nə edərəm?” – deyə düşündü. Tiftiklənmiş yun adyalyı boğazınacan çəkdi. Əllərini bir-birinə sürtüb isinmək istədi. Lakin üşütməsi keçmədi; dişləri

bir-birinə dəyib şaqqlıdayırdı.

Rasim tək yaşayırırdı. Arvadı onu ən çətin günlərində, həyatındakı bütün al-qirmızı sapların qaraya boyandığı bir vaxtda atıb getmişdi. Elə o vaxtdan da özünü şərabla ovutmağa çalışır, hər fürsətdəcə içib dəmlənirdi.

Özünü sonsuz dərəcədə bədbəxt hesab edirdi. İnsan içində çıxa bilmirdi. Hər kəs onu barmaqla göstərir, qulağı eşidə-eşidə “narkoman”, “əyyaş” deyirdilər. Dəfələrlə sərənəndə yerə yixilib gülünc vəziyyətə düşmüşdü. Yenə də qonşuları ona acımış, yerdən qaldırıb evinə aparmış, yatağına uzatmışdılar.

O isə bu yaxşılığın əvəzində hər kəsə qışqırar, söyər, evdən qovardı.

Bu vəziyyətə düşməyində ən çox anasını günahlandırırdı. Deyirdi ki, əgər anası onu tək qoyub getməsəydi, hər şey fərqli olardı, tale onu fəlakətli əməllərə sövq etməzdı.

Əhval adamı idi, tez-tez dəyişir, haldan-hala düşürdü. Anasını xatirindən silmək üçün bir tanışının gizlicə verdiyi tozu burun pərlərini geniş açıb iyələmişdi. Elə o gündən də narkotikə əsir düşmüşdü. Əvvəl-əvvəl az miqdarda istifadə edirdi; ən çox da pərişan olanda, öfkəsinin şiddətli vaxtında narkotik maddələrlə özünü ovundururdu. Onda hələ arvadı və uşaqları yanında idi. Gecələr yatağında uşaq kimi ağlayır, anasının xiffətini çəkirdi. Titrəyən əllərində tutduğu anasının şəklinə baxıb niskilli, sızılılı səslə deyirdi: “Məni niyə atıb getdin, ana? İkiniz də məni tək qoydunuz - sən də, Gülnar da. Mən sənsiz bu gen dünyada necə yaşayacağam? Kaş mən də ölüydim, daha ağırlara dözə bilmirəm”.

Rasim kömür kimi qara gözləri olan qıvrım saçlı, al-qirmızı yanaqlı bir oğlan idi. Dərslərini yaxşı oxuyurdu, bununla belə, universitetə qəbul ola bilmədi. Əvəzində məktəbi bitirən kimi məhəllələrində yeni açılmış profilaktoriyada cilingər kimi işləməyə başladı. Qısa müddətdə buranın mühitinə alışdı, işinin ustalığına yiyələndi, dostluq, tanışlıq münasibətləri qurdu. Qazancı da pis deyildi.

Bir gün gözləri profilaktoriyanın karşısındakı daş döşənmiş yoldan keçən müləyim baxışlı, sakit çöhrəli bir qızə sataşdı və elə həmin andaca ürəyində ona qarşı bir hərarət alovlandı. Qız da ilk dəfə Rasimi görəndə burnunun altında nazik bişi qaralan ariq, ucaboy oğlanın qədd-qamətinə, iti baxışlarındakı hökm və amiranəliyə biganə qalmamışdı.

Onlar ailələrinin razılığı və xeyir-duası ilə evləndi. Çox keçmədi ki, bu xoşbəxtliyi tüstü buludu kimi dağıldı.

Hər şeyə baxmayaraq ayağa qalxmaq istədi. “Bir stəkan çay içsəm, düzələr”, - deyə düşündü. Üstündəki adyalı ehmalca götürdü, çarpayının kənarından yapışır

dikəldi. Tər və nəmişlik qoxan paltarlarını yerdən götürüb əsə-əsə əyninə keçirdi. Özünün paltar yumaq əlindən gəlmirdi, yuduzdurmağasa pulu yox idi. Bir vaxtlar əli pulla oynayırdı, bahalı maşınları təmir edirdi, işində şöhrət qazanmışdı. Qədrini bilmədi. Avara həyat hər şeyini yel kimisovurub apardı. Yaxşı ki, qonşu Səmayə xala vardi. Anasının ən yaxın rəfiqəsi idi. Anası ölüm ayağında ikən bircə oğlunu Səmayəyə tapşırıb əbədiyyən gözlərini yummuşdu. Səmayə də etibarlı çıxmışdı. Eşidəndəki, Rasimin arvadı çıxıb gedib, ona ana nəvəzişini əsirgəməmişdi.

Səmayə yaxınlıqdakı məktəbdə xadimə işləyirdi. Axşam düşənə qədər Rasimin yanında qalır, öz puluya aldığı ərzaqdan ona yeməklər bisirirdi. Əri öləndən sonra evdə tək qala bilmirdi. Övladı olmurdu, ona görə mehrini Səmayənin oğluna salmışdı. Əlinə nə düşsə, Rasimə getiridi. Kirli paltarlarını aparıb öz evində yuyurdu. Hər söz düşəndə isə “Anana borcluyam, bala, vaxilə o, mənə çox kömək edib, indi mən də öz borcumu qaytarıram” - deyirdi. Hərdənsə Rasimin solğun və zəif görkəminə, xəstə adamlardakı kimi saralmış sifətinə diqqətlə baxır, ah çəkir, hüznlü ifadəylə məsləhət verirdi: “Gərək bu zəhrimardan vaxtında uzaqlaşaydım. Gülkimi ailən heç nədən dağıldı. Səni ona dadandıranın evi yixılsın! İndi də gec deyil. Gəl səni müalicəyə aparım, sağal, qayıt evinə-eşiyinə. Qaytara bilsən, arvadını-uşaqlarını qaytar, yox əgər gəlməsələr, ayrı bir halal süd əmmiş tapaq sənə, onunla evlən. Bu yolun sonu heç də yaxşı olmayıacaq”. Rasim ona ana qayğısı göstərən qonşusunun sözlərini bir qulağından alıb, o birindən buraxırdı.

Əsnəyib yuxulu gözlərini ovuştura-ovuştura miskin və səliqəsiz otaqda o baş-bu başa getdi, axırdı yaxınlaşıb pəncərədən eşi y boylandı. Acı və üzüntülü bir duyu ilə damları parıldayan evlərə, izdihamsız küçəyə tamaşa elədi. Gözlərini yumub ciyərlərini təmiz hava ilə doldurmaq istəsə də, bacarmadı, sinəsi ağrıdı. Boğazından quru, xışılıtlı öskürək qopdu. Sinəsini ha yumruqladısa da, bir xeyri olmadı. Gecədən masanın üstündə qalan yarısınadək dolu araq şüşəsini başına çəkib toxtdadı. Yenidən pəncərəyə yaxınlaşdı. Birdən ona elə gəldi ki, başdan-başa uzanan bu nəhayətsiz aləmə sonuncu dəfə baxır. Doğan günəş, şəhəri, uşaqlarını bir də görməyəcək, tər-təmiz iliq havanı udmayacaq. Mızıldanıb köks ötürdü. Həm də ona görə məyusdu ki, karantin elan olunmuşdu, küçəyə-bayırça bilməyəcəkdi, bu isə o demək idi ki, daha iynə tapmaq dənizin dibində alma tapmaq qədər müşkül olacaqdi. Ürəyində acı-acı gileyəndi: “Səni lənətə gələsən, karantin, bizi evə zəncirlədin, bütün planlarımı alt-üst etdin. İndi mən malı kimdən istəyim, necə əldə edim?”

Hirslə hamama keçdi. Ovuclarına doldurduğu soyuq suyu şappılıyla üzünə çırpdı. Əlini uzadıb ipləri yeyilmiş üz dəsmalını götürmək istəyəndə gözü səthi ləkələrlə dolu olan çatlaq güzgüdəki öz əksinə sataşdı. Güzgüdən ona baxan cod saqqallı, qaşqabaqlı adamı görəndə diksində. Səksəkəli halda əlini pırtlaşıq saçlarına apardı.

Güzgündəki adam da ara vermədən təkrarladı onu. Bununla da onun özü olduğuna inandı. Necə də atasına oxşayırdı...

Yumruğunu düyünləyib ağızına apardı. Var gücü ilə dişlərini sıxdı. Sanki bununla illərlə anasına zülm edən kişini cəzalandırmaq, canını ağrıtmaq istəyirdi. Əlini ağızından çıxaranda su çanağındakı qırmızı ləkələri görüb təəccübləndi. Bir də baxdı ki, ovcu qanı içindədir. Əlinin qanını yuyub dəsmalı yarasının üstünə basdı.

Boz xovlu, yaylorı cırıldayan divana sərələnib gözlədi. Ancaq dözə bilmirdi, bədəni sizildiyirdi. Dikəlib yerində vurnuxdu. Ağrıları get-gedə şiddətlənirdi. Sifəti ağrı və qəzəbdən əyilmişdi. Lap ilan kimi yerində qıvrılırdı. Qışqırmırıldı, qorxurdu ki, birdən Səmayə xala duyuq düşər, təcili yardım çağırar. Xəstəxanaya getmək istəmirdi. Onun beynini dəlib ruhuna işləyən bir düşüncəsi vardı: xəstəxanaya düşsə, onu orada ölonədək saxlayacaqlar. Birtəhər ayağa qalxıb səbirszicəsinə dolabı eşəldi. Amma ağrıkəsiciləri qurtarmışdı. Tərslikdən apteklər işləmirdi. Çölə də çıxa bilmirdi. Artıq dəli olmaq dərəcəsinə çatmışdı. Qollarını, başını divara çırpırdı. Ağızını tutub bağırdı. Ürəyinin uçunduğu hiss etdi. Başında guppultu və küy yarandı. Ev başına hərləndi. Alnında, çənəsində tər damlları puçurlandı. Gözləri qaraldı, guppultuya yerə sərildi.

Yarıqaranlıq tunelin içi ilə gedirdi. Arabir qulağına əcaib səslər gəlirdi. Səslər gah yüksəlir, gah da alçalırı.

-Doktor, saturasiyası altmışdır, nəbzi çox zəif vurur. Təzyiqi də aşağıdır! Nə edəcəyik? -tibb bacısı təlaşlı halda dedi.

-Burada ilk yardım edib xəstəxanaya aparacaqıq. - Həkim cavab verdi, evdə qoyub gedə bilmərik, ölü bilər.

- Doktor, onun qollarına baxın! Hər yeri kəsik-kəsikdir. Bu ki...

- Hmm, mən də anladım. Yenə də məcburuq, aparmalıyıq.

Rasim gözlərini açanda özünü boş, işıqlı bir otaqda gördü. Başı hələ də ağrıyındı. Nələr olduğunu və buraya necə düşdüyüünü anlamağa çalışdı. Anidən qapı açıldı, ağ geyimli bir adam içəri girdi. Rasim həyəcanqarışq heyrətlə ona baxdı. İlk dəfə idi ki, belə geyimli adam göründü. Onun gözündə qalın sağanaqlı eynək, ağızında maska, əllərində əlcək, əynində skafandr vardı. Naməlum adamın kişi, yoxsa qadın olduğunu ayırd edə bilmədi.

Cox keçmədi, eyni görkəmdə daha üç nəfər otağa gəldi. Rasim qorxub mələfə ilə üzünü örtdü. Sanki qorxu və dəhşəti təmsil edən qarabasma görmüşdü və mələfəni üzündən kənar edəndə ətrafindakılar yox olacaqdı.

Otaqdakılardan biri sükutu pozaraq:

-Özünüüzü necə hiss edirsiz? - deyə nəzakətlə ona müraciət etdi.

Rasim bu sualı eşidib azacıq sakitləşdi. Ağ geyimli məxluqlar onun dilində danışırıldılar, deməli, onlar da onun kimi ətdən, sümükdən ibarət idilər. Ona görə də üzünü açıb qısıq səslə soruşdu:

-Bura haradır?

-Siz xəstəxanasınız.- Ona ən yaxın olan adam dedi - Mən sizin həkiminizəm. Analizlərinizi götürmişük, cavablarını gözləyirik. Deyin görək, nə şikayətiniz var? Sizi evinizdən gətirəndə huşsuz vəziyyətdə idiniz. Evinizdən bir qadın təcili yardımə zəng vurub. O, olmasayı, bəlkə də, indi həyatda deyildiniz.

-Hə, sağ olsun, xalamdır. - Rasim hərarətlə dedi - Mənə heç nə olmayıb, bir az üzütmüşəm. İndi yaxşıyam. Xahiş edirəm, icazə verin gedim.

-Yox, biz sizi evə buraxa bilmərik. Sizdən yaxma götürülüb, neqativ cavab çıxsa, evə buraxılacaqsınız. İstirahət edin. - Həkim bunları deyib otaqdan çıxdı. Yanındakılar da onun dalınca getdilər.

Gecə düşmüdü. Bədirlənmiş ayın parlaq ziyaşı otağı işıqlandırırdı. Rasimin ağrıları güclənmişdi. Daha dözə bilmirdi. Səbirsizcəsinə palatada vurmuxurdu. Əl-qolunu ölçə-ölçə kimisə telefonda hədələyirdi. Səsi xəstəxananın alaqqaranlıq, bürküllü, usandırıcı dəhlizini başına götürdü. Əlindəki stəkanı ağızına aparıb ikicə qurtuma boşaltdı. Qəzəbindən gicgahındakı damar tərpənirdi. Növbətçi həkim palataya daxil olub onu dilə tutmağa çalışdı, sakitləşməsini xahiş etdi.

Rasim kükrəyib özündən çıxdı:

-Məni evə buraxın! Elə bu dəqiqliq! Yoxsa ölücəyəm.- Bunu deyib vahiməli səslə hönkürdü.

Həkim yavaşça onun qolundan tutub stula oturtdı.

-Nə olub, niyə belə deyirsiniz, sizi narahat edən nədir?

Stəkanı əlindən almaq istəyəndə Rasim etiraz etdi:

-Əl vurmayın, görürsünüz ki, su içirəm!

-Axı stəkan boşdur.

O, deyəsən, həkimi eşitmədi. Yenə yalvarmağa başladı:

-Doktor, xahiş edirəm, buraxın evə gedim. Mən yaxşıyam.

-Gecənin bu vaxtı sizi necə evə buraxaq? Səbirli olun, səhər açılsın, ərizə yazarsınız, biz də sənədləşdirib lazımları edərik. İndi isə yatın, gecdir.

Növbətçi həkim palatadan çıxdı. Rəhbərliyə zəng vurub baş verənləri bütün təfsilati ilə danişdi. Onu da dedi ki, xəstə narkomandır və israrla evə getmək istəyir. Qərara alındı ki, xəstəyə sakitləşdirici iynə vurulsun. Vəziyyəti imkan versə, ertəsi gün evə buraxılsın.

Rasim sakitləşdiricinin təsiriylə ölgün, sönük gözlərini tavana zilləyib səssiz-hərəkətsiz dayanmışdı. Onun bu susqunluğu həkimi narahat edirdi. Hiss edirdi ki, tezliklə nə isə olacaq. Amma nə?..

Rasim əlindəki boş stəkanı elə bərk-bərk sıxmışdı ki, az qala cilik-cilik olacaqdı. Onun niyə belə etdiyini həkim yaxşıca anlayırdı. Belə xəstələr ilə ehtiyatlı olmaq lazımdır. Onlar özlərinə xəsarət yetirə və hətta yanlarındakı insana da hücum edə bilərlər.

Gecədən xeyli keçmişdi. Həkim yorulub taqətdən düşmüdü. Addımını zorla atırdı. Birtəhər palatadan çıxıb xəstəxananın giriş-çıxış qapısına nəzarət edən mühafizəçilərinə yaxınlaşdı. Məsələni anladıb xəstənin cari durumunu və qaçacağından ehtiyat etdiyini söylədi, ayıq-sayıq olmalarını tapşırırdı. Yenidən palataya qayıdanda gördü ki, xəstə yerində oturub fikrə gedib. Ona bir söz demədən öz otağına keçdi. Tərləmişdi. Eynəyini çıxardı, skafandrinin yaxasını açdı. Qan-tər içində idi, çallaşmış saçları alnınə yapışmışdı. Bayırda külək uğuldayır, yağış yağğırdı. Pəncərənin pərdəsini çəkib başını çölə çıxaran kimi yağış damlaları külüyin təsirilə üzünə çırplıdı. Pəncərəni bağlayıb üz-gözünü sildi. Kreslosuna çöküb mürgülədi.

Qəfletən otağın qapısı açıldı və içəri girən iri əndamlı, bəstəboy tibb bacısı təlaşla:

-Doktor, yetişin, xəstə özünü doğrayıb. - dedi.

Həkim cəld qaxıb iti yerişlə xəstənin olduğu palataya doğru addımladı. İçəri girəndə gördü ki, o, yerində yoxdur. Hirsindən coşub “Həni?” - deyə xəbər aldı. Tibb bacısı həyəcan içində əli ilə yandakı hamam otağına işarə etdi. Növbətçi həkim qapıya yaxınlaşanda mühafizəçinin hökmü səsini eşitdi. “Dur ayağa, nə hoqqa çıxarırsan, yekə kişisən”.

Məlum oldu ki, xəstə özünü hamamda sindirdiği stəkanın parçası ilə doğrayıb. Mühafizəçilər duyuq düşən kimi qapını sindirib içəri daxil olmuşdular. O, al-qan içində heysiz vəziyyətdə uzanmışdı. Növbətçi həkim tez əyilib onun nəbzini yoxladı. Xəstənin huşu özündə olmasa da, səsləri eşidir, reaksiya verirdi.

Rasimi palataya aparıb yatağına uzatdılar. Üzərində dərin kəsik izləri olan qollarını

mələfə ilə bərk-bərk sıxıb bağladılar. Çoxlu qan itirdiyindən, ona sistem qoşub bədəninə maye köçürdülər. Xəstəxananın reanimasiya şöbəsi olmadığına görə bütün prosedurlar palatada həyata keçirildi. Növbətçi həkim həyəcan və yorğunluqdan ayaq üstə güclə dayanırdı. Üst-başı, xəstənin yatağı, döşəmə qana boyanmışdı.

Həkim baş verənlərə görə özünü və tibb bacısını günahlandırıldı. Üzünün hər cizgisindən qorxu, gərginlik və peşmanlıq yağırdı. Başını hüznlə silkələyib dedi:

-Əgər o ölsəydi, nə cavab verəcəkdir? Axı mən sənə inanmışdım.

Tibb bacısı pərişan halda cavab verdi:

- Doktor, vallah, tez-tez qapısını açıb baxırdım. Qəfil səs eşitdim. Elə bil nəsə yerə düşüb sindi. Özümü içəri atdım. Xəstə hamam otağında qışqırırdı. Mühafizəçilər qapının cəftəsini qırıb içəri girdilər.

Növbətçi həkim xəstənin biləyindən tutub nəbzini yoxladı. Vəziyyətinin stabillaşdırılınə əmin olduqdan sonra onu tibb bacılarının nəzarətində qoyub yorğun-yorğun dəhlizə çıxdı. Telefonla vəziyyəti rəhbərliyə məruzə elədi. Ardından təcili yardımə zəng vurub xəstəni təcili cərrahiyə şöbəsinə köçürmək üçün çəgiriş etdi.

Rasim gözlərini açmışdı. Başını tərpədib sağa-sola boylanırdı. Həkim onun ən xırda hərəkətinə belə göz qoyurdu.

Bir neçə dəqiqədən sonra təcili yardım maşını xəstəxananın qarşısında dayandı. Xərəyə qoyulanda Rasim növbətçi həkimin qolundan tutub müləyimcəsinə dedi:

-Bağışlayın, doktor, özüm də bilmirəm bütün bunlar necə oldu... məni ölümən qurtardınız... xahiş edirəm, bağışlayın... bu hadisədən sonra çox düşünmüşəm. Özümə söz vermişəm, bundan sonra normal həyata başlayacam. Yuxumda anamı gördüm, mənə baxıb elə ağlayırdı... Ona da söz verdim ki, müalicə olunacağam.

Rasimin sözləri həkimi sevindirdi, bütün yorğunluğu ipək parça kimi sürüsüb üstündən düşdü.

-Yeni həyatında uğurlar! - deyib, qolunu ehmalca çəkdi. - Apara bilərsiniz.

Xəstəxananın əməkdaşları gecəki hadisədən danışındılar. Növbətçi həkimin otaqdakı tibbi kuşetkaya uzanıb gözlərini yummağı ilə yuxuya getməyi bir oldu. Oyananda günorta idi. Əynini dəyişib palatanın qarşısından keçəndə ayaq saxlayıb içəri baxdı: Rasim qayıtmışdı, sakitcə əyləşib çay içirdi...

SON LAYLA

İş saatı çoxdan qurtarmışdı. Gülayə isə hələ evə getməyə tələsmirdi. Son günlər oğlunun evdəki dözülməz hərəkətləri onu çox üzürdü. Xalatını soyunub, şkafdan asdı. Ağır addımlarla xəstəxanadan çıxarkən, dəhlizdə gecə növbəsində çalışan Adil həkimlə qarşılaşdı. Həkim onunla salamlaşanda Gülayənin rənginin avazımından halının yaxşı olmadığını yəqin etdi. Axır vaxtlar onun fikirli, qayğılı hərlənməsi iş yoldaşlarının diqqətindən yayılmırıldı. Gülayədən nə baş verdiyini soruşalar da, o, - heç nə olmayıb, - deyərək, həqiqəti gizlədir, sonra bir xəlvətə çəkilib için-için ağlayırdı. Axi, onlara nə deyəydi?

Oğlu Famil əsgəri xidmətdən qayıtdıqdan sonra bir müddət işsiz qalsa da, axır ki, dülgər yanında işə başlamışdı. O, işdən gələn kimi yeməyini yeyib, dərhal da bir bəhanə ilə evdən çıxırdı. Son günlər oğlu çox qaradınmaz olmuşdu. Anası ilə bəzən heç kəlmə belə kəsmirdi. Yazıq Gülayə onun bu hərəkətini yorğunluqla əlaqələndirirdi. Hətta ürəyində dülgərin qarasınca deyinirdi də, - "Zalim oğlu, yəqin balamı çox işlədir, uşağın heç heyi olmur danışmağa."

Famil evə gecəyəri sərəxoş halda gəlir, anası duyuq düşməsin deyə sakitcə yatağına uzanır, birtəhər yuxuya getməyə çalışırı.

Bir gün Gülayə işdən qayıdanda evlərinin qapısının ağızında qonşusu Xalidə ilə qarşılaşdı. Xalidə nəsə sözlü adama oxşayırı. Ayaq saxlayıb onunla hal-əhval tutdu.

-Xalidə, nolub? – deyə sual dolu nəzərlərini qonşusunun üzünə dikdi.

Xalidənin əri Qədir yaxınlıqdakı yeməkhanada çalışırdı. Axşam arvadına qonşusu Gülayənin oğlu haqqında qəribə şeylər danışmışdı. Familin aşağı məhəllədə yaşayyan, iki dəfə həbsxanada yatan, hamının narkoman Güləli deyə çağırıldığı kişi ilə yaxınlıq etməsi onun narahatlığına səbəb olmuşdu. Dediynə görə, onlar birlikdə hər axşam yeməkhanaya gəlir, orada içib sərəxoş olur, bəzən ətrafdakılarla dava-dalaş salır, çox vaxt birlikdə gözdən itirdilər. Bütün bunları seyr edən Qədirin Gülayəyə yazığı gəlirdi. Qonşular əri ölümdən sonra Gülayənin Familii necə əziyyətə boyabaşa çatdırmasını yaxşı bilirdilər. Xəstəxanada tibb bacısı işləyən ana oğluna atasızlığını hiss etdirməmək üçün əlindən gələni etmiş, gecə-gündüz çalışmışdı.

Xalidə ərinin söylədiklərini bircə-bircə, yana-yana ona çatdırırdı. Eşitdiklərindən dəhşətə gələn Gülayənin ürəyi az qalırdı ki, sinasindən çıxsın. Qonşu qadın xahiş Qonşu qadın xahiş etdi ki, bu məlumatların kim tərəfindən deyildiyini Famil bilməsin. Qorxurdu ki, Güləli Qədirin iş yerində qalmaqla salar, qanqaraçılıq yadarar. Gülayə sarsılmış vəziyyətdə sağollaşıb həyətə keçdi.

Famil doğulanda necə də sevinmiş, özünü dünyanın bəxtəvəri sanmışdı. Oğlu kör-pəlikdə çox məsum, şıltaq idi. Gülayə bütün günü onu nazlandırır, şirin laylalar deməkdən usanmırıldı. Oğluna necə də güvənirdi. Əri Fərhad avtomobil qəzasında həlak olanda, heç belə sənmamış, oğlu ilə təsəlli tapmışdı. Yadındadı Famil balaca ikən Gülayəyə bir şeir də yazmışdı:

Anacan, sən mənə hər şey alırsan,

Sənə heç kim heç nə almır.

Böyüyəndə mən də səni sevindirəcəm, anacan...

Qadınlar bayramında ona hədiyyə etmişdi bu şeiri. Famil böyüdükcə o da qol-qanad açıb pərvazlanırdı. Oğlu heç vaxt heç kimlə savaşmadı. Onun mərhəmətli, kövrək balası bu cür olmamalıydı! Familin işləyərək, ona yardım edəcəyini, pul yiğib ailə quracağını, çəkdiyi əzab-əziyyətləri anasına unutduracağını sanmışdı. Nə qədər yanılımışdı! Ha istəsə də sakitləşə bilmirdi ki, bilmirdi. Sanki qəlbindəki bulağın tutulmuş gözü açılmışdı. Axır ki, bir təhər özünü ələ aldı, düşündü ki, şər vaxtı ağlamaq bədlik gətirər. Bəlkə də, bu deyilənlər bir şaiyədir. Durub əl-üzünü yudu, axşama yemək hazırlamağa başladı. Yenə də ümidiyi itirməmişdi. Oğlu evə gələndə hər şeyi açıq danışıb, aydınlaşdırmağı qərarlaşdırıldı..

Nəhayət ki, Famil işdən gəldi. Həmişəki kimi qaşqabaqlı və hirsli görünürdü. Anası ilə ağızucu salamlaşdı. Gülayə heç nə hiss etdirmədən ona yemək çəkdi, çay gətirdi... Adəti üzrə Famil qalxıb getmək istəyəndə, Gülayə onun hara getdiyini soruşdu. - Uşaqlarla səhbət etməyə.

- Ananla niyə səhbət etmirsin? De, görüm, işlərin necə gedir, usta yanında bir şey öyrənə bilirsənmi?

- Pis deyil, niyə soruşursan?

- Necə yəni, niyə? Bir ana kimi buna haqqım çatır. Şükür Allaha, daha böyümüşən. Mən evi tək dolandırı bilmirəm. İşlə, əl-ələ verək evimizi təmir elətdirək. Evin təmiri rəhmətlik atandan qalandır. Əyin-başımızı təzələyək, güzaranımızı yaxşılaşdırıraq. El adəti ilə evimizə gəlin gətirək...

- Darixma, ay ana, düzələr, - deyə Famil onun sözünü axıra qədər dinləməyib, tələsik otaqdan çıxdı.

Gülayə pərt halda onun dalınca baxa-baxa qaldı. Bir müddət nə edəcəyini bilmədi. "Yox, bu işi belə qoymaq olmaz" – deyə fikirləşdi. Oğlu uçuruma yuvarlanırdı. Onu bu yoldan qaytarmaq lazımdı. Nə qədər ki, gec deyil, oğluna kömək etməliydi.

Axşamdan yatmağa adət etsə də, bu gecə yatmamağı qərara alıb, Familin yolunu gözlədi. Gündüzdən yarımcıq qalan səhbəti davam etdirəcək, onun kimlərlə dostluq etdiyindən xəbəri olduğunu oğluna bildirəcəkdi.

Qapı səssizcə açıldı. Famil idi. Gülayə yataq otağının azca aralı qalan qapısından oğlunu izləməyə başladı. Familin yerisindən sərxoş olduğu bilinirdi.

Otağına yenicə keçmişdi ki, Gülayə astaca onun yanına gəldi. Famil anasını görüb dik atıldı.

- Sən sərxoşsan? Deməli, deyilənlər doğrudur. Mən səni bunun üçünmü böyütmüşəm? Gör, nə günə düşmüsən, kimlərə qoşulmusan?

- Eh, ayy anaaa, rahat burax məni, - deyə o, əlini yellədi.

Gülayə bərk əsəbiləşdi. Oğlunun bu cür hərəkəti ona yaman yer elədi. Yaxınlaşıb Familə bir şillə çəkdi.

Heç gözləmədiyi halda Famil də qəfildən sağ əli ilə onu möhkəm itələdi. Gülayə bu zərbədən dalı-dalı gedib stola dəydi. Stolun üstündəki güldən diyirlənərək, yerə düşdü, çıllınlıdı. Gülayənin heyrətdən gözləri böyüdü. Yerindən qalxan Famil bütün bu olanlara ani bir nəzər salıb, otaqdan gullə kimi çıxdı. Familin ağızından gələn kəsif qoxu ananın ürəyini bulandırdı.

Gecə ilan vuran yatdı, Gülayə yatmadı. Famil səhərə yaxın qayıtdı. O gündən ana-bala arasında pərdə götürüldü.

Famil getdikcə həyasiyləşirdi. İşdən də qovulmuşdu. Anasından hər gün pul tələb edir, verməyəndə zorla alırıldı.

Bir gün o işdən qayıdanda evin qapısını açıq gördü. Ürəyinə qara şübhələr doldu. Tələsik içəri yüyürdü. Dolabda palalar yerə tökülmüşdü. "Qızıllarım" - deyə dolabı alt-üst etdi. Zinət əşyalarını parçaya büküb dolabın orta rəfində, palaların arasında gizlətmışdı. Zinətlərini göz bəbəyi kimi qoruyurdu ki, gəlininə versin. Ən çətin anlarında belə onları satmağa əli gəlməmişdi. Çəşib qalmışdı. Dəli kimi gah o otağa, gah bu otağa keçir, bir qərara gələ bilmirdi. İstədi ki, polisə xəbər versin. Tərəddüd elədi. Qonşusu Xalidə yadına düşdü, onunla məsləhətləşmək istədi. Cəld qapını örtüb, qonşuya tələsdi.

Xalidə evdə idi. O, qapının ağızında rəngi ağappaq ağarmış, bədəni tir-tir əsən Gülayəni görünçə anladı ki, nəsə baş verib.

- Ay bacı, içəri gəl. Nə olub? Niyə belə həyəcanlısan?

Gülayə dil-dodağı əsə-əsə gördükərini Xalidəyə danışdı. Xalidə bu işdə Familin əli olduğunu bildirdi.

Gülayə əlləri yerdən-göydən üzülmüş halda evə döndü. Gecə yenə onlardan səsküy, hiçqırıq səsləri gəlirdi. Artıq Famil anasına əl qaldırmaqdan belə çəkinmir, evdə iynələnirdi. Gülayə gecə-gündüz nalə çekirdi, fikir, dərd onu çox qocaltmışdı. Familin səhhəti də getdikcə pisləşməyə başlamışdı. Arıqlayıb bir dəri, bir sümük qalmışdı. Rəngi sapsarı saralmış, iştahdan kəsilmişdi...

Gecəyəri zarlıtı səsinə oyandı. Səs oğlunun otağından gəlirdi. Dözməyib ayağa qalxdı. Xalatını əyninə keçirib, Famil yatan otağın qapısını açdı. İlahi, bu nə idi! Ana gördüyü mənzərədən dəhşətə gəlmişdi. Oğlu bir əlində spris yerə uzanmışdı. Sağ budundan qan axırdı. Al-qirmizi qan onun ətrafında göllənmişdi. Arteriyasını zədələmişdi.

Gülayə heyrətdən üzünü cirdi. Famil başını qaldırıb xəcalətli, yalvarış dolu baxışlarla anasına baxdı. Sifətində qan qalmamışdı, kağız kimi avazımışdı. Gözləri yumulur, can verirdi.

Tural Cəfərli

YAŞIL PENCƏK

-Yox, bu mən deyiləm!!! Yox, ola bilməz! Yox, bu mümkün deyil...

-Bu sənsən... Kamil, eşidirsən?! Bu sənsən...!

-Axı mən müəllim olacaqdım, hə, müəllim, yaşıl pencəyimi geyinib, dərsə gedəcəkdir... Hani, hanı o? Hani, hardadı...?!

Anam pəncərənin qabağında dayanıb mənə baxırdı. Kədərli idi. Anam heç vaxt kədərli olmayıb. Bu gün isə kədərli idi. Saçını oxşamaq istədim. Əllərim əsdi. Barmaqlarımın ucu göynədi... Yox, bu mən deyiləm. Deyəsən evə yad adam gəlib. Uzaqlardan, lap uzaqlardan... Güzgüyə baxıram... Qaşlarımı çatıram. Eynən atamın qaşlarıdı. Ancaq bir az gözlərim şışıb. Yuxusuzluqdandı yəqin...

Atam içəri keçdi. Yorğun görsənirdi. Əlindəki balaca qutunu çarpayımın üstünə qoydu. Telefon alıb mənə. Ah, atam, ah... Onu da satacam. Bilmirsən məni?! Yaziq atam... Atam pərt və məyus görünürdü. Ancaq içindəki ağrılarla barışmaq istəmirdi... Göz-gözə gəldik. Susdu. Heç nə demədi. Ağır-agır qapıya tərəf addımladı. Sonra başını arxaya çevirib, güldü. Anlaşılmaz güldü. Nəsə yarımcıq güldü... Elə bil nəsə demək istədi... Ancaq susdu...

Anam da çölə çıxdı. Qapının ağzında piçhapiçla danışmağa başladılar. Deyəsən ümidişlərini tamam itiriblər. Qinamırəm. Başa düşürəm. Çətindi... Çox çətindi...

- Qorxursan?

- Yox. Uşaq deyiləm ki...

- Onda götür. Axşam zəng vuracam.

- Zəng vurma. Sabah özüm gətirəcəm...

“Telefonu da satıb, atacam zibili”-Kamil əlindəki pencəyi qoxlayıb, susdu. Bu pencək böyük qardaşı Şamilin idi və qardaşı təhsil almaq üçün Bakıya gedəndə onu Kamilə vermişdi. Kamil də qardaşının əstrini alırdı həmin pencəkdən... Şamili tez-tez xatırlayır, gizlində göz yaşlarını ovcunda saxlayır, kədərini hamidan gizlətməyə çalışırıdı...

Cəmi iki ay qalmışdı. Altmış gün. Səkkiz həftə... Ki, qardaşı Şamili yenidən görə bilsin, yenidən qardaşı ilə baliq tutmağa getsin, saçını oxşasın, qolunu boynuna dolasın... Ancaq olmadı... Şamil yol qəzasında həlak olduğu gün Kamil bir daha uşaq ola bilməyəcəyini və artıq böyüdüyüünü anlamışdı...

- Kim var sizdə?

- Heç kim.

- Atan?

- Həbsdə.

- Anan?

- Ölüb.

- Qardaşın?

-

Kamilin iki il bundan qabaq başladığı yeni “əyləncə”si ilk vaxtlar onu çox həyacanlandırırdı... Ancaq günlər keçdikcə onun bu “əyləncə”si əsl işgəncəyə çevrilirdi. Əvvəl etibarını itirdi, sonra dostlarından uzaqlaşdı, atası onu bu əyləncəyə sürükləyən adamı vurdu, həbsə düşdü, anası böyük oğlunun dərdi azmış kimi kiçik oğlunun da gözünün qabağında məhv olduğunu görə-görə xəstəliyə tutuldu, sevdiyi qızla da ayrılmışdı. Aytəni çox sevirdi. Hətta adını sinəsinə yazdırılmışdı. Get-gedə cılızlaşan və zəifləyən bədənində sevdiyi qızın adı da solğun görünürdü...

- Nəyə gülürsən?

- Bilirsən, dünən yata bilmədim.

- Bəs nə bilirdin?

- Bütün gecəni it kimi ulamışam.

- Niyə?

- Təsir etmir. Əvvəlki kimi təsir etmir.

- Onda bir az yaradıcı ol...

- Necə?

- Məsələn, qardaşını düşün...

- Hər gün düşünürəm...

Kamil evində qalan axırıncı əşyani da satıb, “əyləncə”sinə davam elədi. İki gündən sonra işgəncələri artmağa başlayanda dəli kimi hərəkətlər edir, ilan sancmış kimi qırılır, inildəyirdi... Özünə gələndə küçələri dolaşır, parklarda yatır, soyuqda qalırırdı... Ancaq heç nə dəyişmirdi, heç nə düzəlmirdi... Əlində qalan sonuncu ümidi -yaşıl pencəyinə baxıb, özünü söyür, sonra da piçilti ilə: “Yox, satmayacam, bunu da satmayacam” -deyirdi...

Pencəyi əyninə geyinəndə qəribə görünürdü, yaşıl pencək böyük olurdu əyninə, sisqa bədəni itirdi yaşıl pencəyin içində... Başını yuxarı qaldırıb, göy üzünə səsləndi: "Bilirəm, məni görürsən, bilirəm, çox səhv etdim, ilk dəfə o zəhəri qəbul edəndə səhv etdim, aldandım, yanıldım, hər dəfə özümə söz verdim, bu axırındı dedim, olmadı, axırınca olmadı... İndi isə heç kim yoxdu yanında, heç nəyim qalmayıb əlimdə. Bircə bu yaşıl pencəkdi məni tərk etməyən. Sanki məni hələ də xilas etmək istəyir. Bu ağ zəhərin əlindən qurtulacam, mütləq qurtulacam"! Kimdən, nədən qəçdiğini bilmirdi, ancaq onu biliirdi ki, dayansa son ümidi də itirəcək, dayansa son inamı da yox olacaq, dayansa son xatirəsi də silinəcək...

Kamil özündən qaçıqca əynində parlayan pencəyi sanki onu qaranlıqdan işığa aparırdı, çirkabdan təmizliyə çıxarırdı, yerdən göyə qaldırırdı... O gecə Kamil uzun müddətdən sonra ilk dəfə idi rahat yatırdı. İlk dəfə idi yuxuda qardaşı Şamili görürdü... Onun ağlığında yalnız bir şey vardı. Yatmaq. Yuxu görmək. Gözlərini yuman kimi şirin yuxuya getmək. Uşaq kimi. Dinc. Qorxusuz, ağrısız. Rahat, səksəksiz... Susuzluqdan çat verən torpağın canına hopmuş yağış kimi istəyirdi yatmayı... Ağrılardan qurtulmaq ona əlçatmaz bir arzu kimi görünürdü, uzaq bir keçmiş kimi səslənirdi... Məyusluğun, küskünlüyün, nifrətin onu təqib etməsindən yorulmuşdu...

- Kamil, əziz qardaşım. Əgər canın sıxlısa, darıxsan, yorulsan, bu pencəyi əyninə geyin, onu çıxarma, o səni qoruyacaq...
- Qardaş, çıxa biləcəmmi bu quyudan? Qalxa biləcəmmi ayağa? Qovuşa biləcəmmi sevdiklərimə?
- Əlbəttə, mütləq alınacaq. İnan mənə. İnan ki, alınacaq. Pencəyini çıxarma əynindən, qoy o sənin sehirlə pencəyin olsun.
- Lap nağıllardakı olduğu kimi?
- Lap həyatda olduğu kimi...
- Oxuyacam, tələbə olacam, sevəcəm, ailə quracam, qızım olacaq, oğlum olacaq... Oğlumun adını Şamil qoyacam. İnan mənə, inan qardaş!
- İnanıram, inanıram sənə. Hər şey yaxşı olacaq, qardaşım!

Bəzən inam xilas edir bizi, bəzən də inandığımız adamlar... Kamili isə bütün ümidi, inamını, xəyalını, arzusunu ifadə edən yaşıl pencək xilas etməli idi. Çünkü onun yaşıl pencəkdən başqa heç nəyi qalmamışdı... Sinif yoldaşı Cavidlə qarşılaşanda utanmışdı. Əynindəki yaşıl pencəyə qısilmişdi. Özünü cansız və tükənmiş hiss edirdi. Sinif yoldaşı Cavidlə eyni parta arxasında oturduğu illeri xatırlayıb, köks ötürdü. Bir-birinə dedikləri arzuları, gələcəklə bağlı düşüncələri yada düşdü. Cavid həkim olmaq istəyirdi, Kamil müəllim. Cavid arzusuna çatdı, Kamil isə...

- Getmə... .
- Bağışla, getməliyəm...
- Alınacaq, eşidirsən məni, alınacaq, baxarsan, mən təslim olmayacam...!
- Bilirəm, bilirəm ki, alınacaq...

Satmağa heç nəyi və heç kimi qalmayanda anlayır insan əslində nə qədər aciz olduğunu... Hər şeydən utanır, çəkinir, qapanır özünə... O zəhərin rəngi ağ olsa da, adamın həyatını qaraldır əslində. Elə qaraldır ki, qara rəngdən başqa bir rəng tanımırısan, ağrılardan başqa bir şey hiss etmirsen, tənhalıqdan başqa heç nə yaşamırısan... Bir də özünü tərk etmək qorxusu dolur içində... Necə? Cox adı bir şəkildə. Bir də görürsən ki, o ağ zəhər bütün həyatını alıb əlindən... Susmaq da kömək etmir belə olanda... Danışmağa isə heç kimin olmur...

- Nə hiss edirəsn?
- Üşüyürəm...
- Nə istəyirsən?
- Üşüməmək istəyirəm.
- Çıxar o pencəyi, qış geyimi deyil o.
- Yox, mən içimdə üşüyürəm.
- Niyə...?!
- Çünkü rədd edirəm zəhəri içimdən...

...Kamilin çətin günləri arxada qalmışdı. Bir il idi ki, uzaqlaşmışdı sevimli “əyləncə”sindən. Artıq özünə qarşı yeni bir hiss yaranmışdı. Bu hissin adı “inam” idi. Özünü təmizləmək ən ağır iş imiş... Ən böyük qələbə öz üzərində qələbə qazanmaq imiş... Kamil öz üzərində qaləbə qazanmışdı və onun bu qələbəsi çox şəylerin möglubiyəti demək idi: ümidsizliyin, inamsızlığın, məsuliyyətsizliyin, etibarsızlığın möglubiyəti idi...

- Necə bacardın?
- İnandım...
- Necə inandın?
- Yoxladım.
- Necə yoxladın?
- Onsuz qalmağı yoxladım.

- Çətin oldu?
- Ölümü hiss elədim...
- Bəs indi?
- Yaşamağı seçdim...

Hər bir ağrının öz yaddası var. Bəzi ağrıların isə yaddası bizi özümüzdən çıxarıır, ruhumuzu işğal edir, sevdiklərimizi ayıır bizdən... Belə ağrıların bir adı var: "Nəfs" ağrısı... Bu ağrını yaşıyanlar hər gün bir az da yaxınlaşır ölüm qapısına...

- Əziz şagirdlər! Tanış olun, yeni müəlliminiz Kamil müəllim!-direktorun zəhmli səsi bütün sınıfə yayıldı.

- Salam, uşaqlar!
- Salam, müəllim! Uşaqlar bir ağızdan səsləndi.

Yaşıl pencəkli, dolu bədənli, yanaqları köz kimi qızaran, gözləri bərq vuran bu müəllim elə ilk görüşdəcə şagirdlərdə böyük maraq və sevgi oyatmışdı. Şagirdlər həmin gün öz aralarında ən çox Kamil müəllimin yaşıl pencəyindən danışırılar...

- Alo!
-
- Ata, mənəm Kamil!
- ...
- Dərsdən çıxdım, evə gedirəm. Gələndə nəsə alım?
- ...
- Başüstə, ata!

MÜNDƏRİCAT

Qəhrəman Haqverdiyev	
Ön söz	3
Azər Qismət	
Döñüş	6
Coşqun Xəlilioğlu	
Qaryağdı əminin bəxşişi	8
Nemət Mətin	
Quyu	14
Günel Mehri	
İkinci şans	17
Qafar Cəfərli	
Altıncı barmaq	20
Rövşən Qaragözov	
Övladlarınızı qoruyun!	25
Ruzbeh Məmməd	
Ömür qırıntıları	27
Məlahət Hümmətqızı	
Yuxu	29
Nazilə Gültac	
Son layla	36
Tural Cəfərli	
Yaşıl pencək	39

Azərbaycan Respublikası
Səhiyyə Nazirliyi

Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və
İslahatlar Mərkəzi tərəfindən hazırlanaraq
çap edilmişdir.